

ՄԻ ԻԹԱՐԱՅ ԳՈՇԻ

ԽՐԱՏՔ ՈԳԵՇԱՀՔ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՅ

ՌՅԶԳ - 1933

Ս Ո Փ Ե Ր Ք

Հ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն Ք

Ի Գ .

ՄԻԻԹԱՐԱՅ ԳՈՇԻ

ԽՐԱՏՔ ՈԳԵՇԱՀՔ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԻԻԹԱՐԱՅԱՆՑ

ՌՅԶԳ - 1933

5-79

ՅՈՒՇԻԿ

ՏՐՏՄԱԹԱԽԻԾ

Հ. ՊԱՒԴՈՍԻ ՔԻԼԻԶԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱՆՁԻՆ

Ի ԾԱՂԿԱՏԻ ՀԱՍԱԿԻՆ

ԽԱՄՐԱՅԵԼՈՑ

Ա. ԶԻՐ

Ի գեղեցկությանն ձգեալ երեցունց
 մառիցս և ի սրբասէր ոգւոյն որով
 գրեալն են՝ շարժեալ, ի յոյս ըն-
 ծայեմ գոյսս ի մաշակ ման-
 կանց Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ
 և յոշոյրսիւն վարուց իւրաքան-
 իշր՝ ըստ հոգեկեցոյց իւրատուց
 որ ի սոսին:

Գտանիւն ի հեռագիր քղեայ գր-
 չագրին մերում՝ գրելոյ առ ա-
 ռաջնորդութեամբ Բարսէղի կարո-
 ղիկոսի, յիշս իւր զարուհն՝ որով

3437-88

և ժամանակակից իսկ գոն հեղի-
նակին, այն է՝ Մխիթարայ Գոշի:

Պահի բնագիրն ի կարգի մա-
տենադարանիս՝ ԹԻ, և, 352 րոշով,
յեզսն 628-659, յեռեայր ի վերջ
կոյս Վեցորեից Ս. Բարսեղի Կեսա-
րոշ, և մեկնութեանց Ս. Եփրեմի
Ատրշոյն:

Զմատենագրական տեղեկոշ-
րիւնս, զվարդապետութիւն, գոշ-
դոշրիւնս բառից և ռձոյ գոր հար-
կաւոր համարեցար կարգել, որ-
պէս և զայլ կարեւորագոյնս, գտցեն
խնդրողք ի մերոշմս Բազմավէպ
Հանդիսի Կոյ-Գեկտ. 1933 ամին:

Զօնեմ զայս ի յոշ եղբօր հո-
գեկցի ի տիս երիտասարդութեան
յաստեացս յափշտակելոյն, ոյր ան-
ջատուլն տարածամ՝ ապաքեն
կսկիծ դառնալոյր երող սրտիցս և
բնաւ սիրելեաց:

Բերերցցին զայս. և գոր չկա-
րացն վճարել բանիւք քարոզն եռան-
դուն, քերեսս օգտեալ ի տնսն
աստուածասեր անձանց, և ընդ
նորա՝ կացցէ յաւերժ քաղցրախօ-
սիկ վարդապետ սոփեալսս այս
դոշգնաքեայ:

Հ. ԳԲ. Ս.

Վ Ա Ս Ն

ՃԵՄԱՐԻՏ ԵՒ ՀԱՃՈՅ

ՍՊԱՍԱԽՈՐԵԼ

ՄԱՐՄՆՈՅ ԵՒ ԱՐԵԱՆՆ ՏԵԱՌՆ

Եւ քանզի անթուելիք մարդա-
սիրութեանդ են հոյլք, ըստ որում
միայն հիացեալ սոսկմամբն այնիւ՝
օրհնութիւնս նուիրեն եռահիւսակս
մաքուրքն տեսեամբք և անմար-
մինք, և անգիտանալով տեղւոյ, որ-
պէս և են՝ երբեմն անսահմանաբար
բաւանդակելով՝ զերգս ներբողեն:
Զի ոչ ինչ սքանչելի հասեալն և
յապաղեալ, յամր և անշարժ. օրի-
նակ իմն միտք՝ փափագման: Եւ զի
սիրես գրեթէ միշտ առ քեզ լինել
կալմամբ, որոյ աղագաւ՝ զգալեացս
հաղորդս արարեր տեսեամբ, և կը-
ցորդել վայելմամբ. զի իցես գիտելի՝
և անհաս, բան՝ և պաշտելի, և մաօք

անչափելի: Ուստի և մեզ սակաւ
 թողացուցանես համեմատել զան-
 ցեալն ընդ ներկայի հրաշիցն, և որ
 կայ այժմ՝ ընդ ապառնոյն ամա-
 նակի, և զգերակայն դնել ամեն ի
 բարին, որ ի վեր քան զյոյս և
 զակնկալութիւնն է. ոչ մեզ միայն,
 այլ որչափ ի ներքոյ կայ քո բնու-
 թիւն: Եւ այնքան վեհ պարգեւն՝
 որչափ և մեծ տուողդ՝ ի խոնարհ
 քան զարդարեւդ բաշխող: Ոչ ումեք
 հասեալ արժանապէս՝ բայց եթէ ա-
 ռատ քո կամօք:

Եւ զի նախաշաւիդ հանուրքն են
 եղեալք ի սկզբանցն այսմիկ զար-
 մանազան իրի, իշխան ընդ հզո-
 րիդ ձեռամբ կացուցեր զկազմեալն
 պատկեր ամենայնի, ուսուցանելով
 հնազանդելօքն զնուաճիլ. և այն
 օրինակաւ՝ գոնեա անբանիցն նմա-
 նիլ սպասու: Եւ զի անլուծանելի
 ստունկանողի մնացէ զարմ՝ երկ-
 րորդ զհաւանողն ցուցեր հայր քում
 բանի, հաճելով ընդ կամս ինքնա-

մատոյց պատարագին, զեկուցանե-
 լով զբանին պաշտօն. նմանապէս
 ընաիր և փորձ մատուցողին և նա-
 խամատոյց օրինակին: Եւ զի հա-
 լատոցն սեփհականեսցի արմատ
 առ քեզ զինդրողն ի զգալեացս
 կոչեցեր, յուսոյն բերելով զնա առ
 պատուեալն փոփոխամբ. նախա-
 գիտակ զանունդ արարեր զմեծ,
 դնելով փրկչին Խրայելի, և կոչ-
 մամբ Աբրահամու, և Սահակայ, և
 Յակոբայ, զառաջագրեալն պատ-
 ուեցեր յօժումն աղօթանուէր և
 համբալ քահանայ: Զծերն տար-
 տամ և յամր թողացուցեր՝ իբր
 նախատիպ գրոյն, և զգուշալի ըզ-
 գործ ցուցեր սպասուն, զմանկուն-
 սըն և զհնացեալն դատելով: Զկնի՝
 զմարմնոյ ետուր պէտս՝ մաքրեալ
 իւզով ընդ զօրավարին աջով: Ոչ
 դատարկ և ունայն շնորհն, այլ լի
 և պատարուն ձերն, վանիչ և խո-
 հեցող, դատող արդար և զղջացող.
 յատուկ յանցնիւրոն պարագրեալ:

զուգաչափ ընդունողացն: Զօրեղս
ահաւոր, և ընդունակ աղերսողս,
աւետիւք և խորհրդով զօրացեալս:

Եւ ընդ ո՞ր արդեւք ունայն մեր
անցցէ բան: Ընդ ելեալսն յԵփեսա-
տոսէ, թէ զերծեալսն ի Բաբելոնէ.
զինաման յանապատին, եթէ զզօ-
րութիւնսն յԱսորեստանայն: ԶՀեր-
ձանել վիմին, թէ զբարժանել ծո-
վուն: Զողջախո՞հն ի պակշոտ ապրե-
ցուցանել ծերոցն օրիորդ, եթէ ի
գբոյ զարկեալն առիւծուց մարդա-
րէ: Զպարտո՞ւմն Ամադեկայ վերա-
ցեալ ձեռամբ նշանակիչ խորհրդոյ,
եթէ դարձուցանելն զՅորդանան
ծածկեալ օրինակաւ: ԶՀնորհալի՞
զերեսս առնել մանգանցն պարզա-
բա՞ր կերակրովք, եթէ անկէզ զնո-
սին ի հնոցին առնել օրհներգուս
լծակցելով չորրորդին: Զորս առ
Երեքո՞վ, եթէ ընդ անցս առ Քանան:
Զկործանո՞ւմն ձայնիւ, եթէ զգադա-
րո՞ւմն բանիւ պատուարացն անմա-
տոյց և լուսաւորացն մեծամեծաց:

ԶԳեդէոնի՞ն, եթէ զԲարակայն:
ԶԱմիսոնի՞ն, եթէ զՅեփթայն: Եւ
զանց ընդ Պաւղոսի առնելով առա-
քելոյն, զԴաւթի՞ն, եթէ զԱմուէ-
լին: Զտեսողացն, եթէ զգատողացն:
Զարանց արեանցն, եթէ զկանանց
խոհականաց. զԶօրաբաբելին, եթէ
զՍողոմոնին: Որ ինչ առ Եղիամ
և Եղիսէոս, եթէ առ Եզեկիէ՞լ և
Երեմիաս: Ընդ բա՞նսն, եթէ ընդ
սքանչելիսն: Ընդ խորհո՞ւրդսն, եթէ
ընդ տեսիլսն: Եւ զի ոչ ինչ հա-
մաչափ մերոյ վեհիս են բարեոյ,
զառակն առնել օրինակի՞ ճշմարիտ
զգեցմամբ փոփոխեալ, զիմն առնելով
փոխան տուեցելոյն, ըստ որում ի
Կուսէ՛ Հոգւով: Եւ ոչ սոսկ այս՝
այլ և զմերն կրեալ, բայց ի մեղաց:

Յառաջ մինչ ի մահուն եկիր ի
փորձ: Զմեղս գատապարտեցեր
մարմնով, և զմահ հատեր կենօք:
Ընդ մեզ չըջեցար մարդ, և յերկի-
նըս համբարձար Աստուած: ԶՄար-
մինդ Էտուր պարգեւս, և զԱրիւնդ

փրկանա: ԶՀոգւոյդ հեղեր շնորհս,
 և դսեր ցուցեր Հօր: Զեկեղեցի հաս-
 տատեցեր առաքելօք, և զորդիս
 նորա ամրացուցեր մարգարէիւք:
 Քահանայս կացուցեր զգաստս, և
 պաշտօնեայս հպատակս: Զմեղս աշ-
 խարհի քաւեցեր նոքօք, և բառնաս
 օրինական զոր ետուր:

Ամենազանս կոչեցեր անուամբ,
 և խորհրդոյ իմաստիւք: Ի քաւելն՝
 քահանայս. Ի տալն՝ բաշխօղ. յա-
 ռաջինն՝ երէց. Ի դատելն՝ տէր. Ի
 յուղղելն՝ առաջնորդ. վերստին առ-
 նելն ծնունդ՝ լուսաւորիչ. զուգել
 յամուսնութիւն՝ յարմարիչ. տալ
 հողոյ՝ զհողն օրհնիչ և բազմամաս-
 նեայ. յուսուցանելն՝ վարդապետ.
 Ի լուծանելն՝ որոշիչ. Ի միաւորելն՝
 օրհնող. Ի տեսանելն՝ գիտող. յամ-
 րութիւնն՝ սիւն. Ի պարփակելն՝
 պարիսպ. Ի գլխաւն, հայր՝ և Ի
 ծնանելն. Ի կսկծեցուցանելն՝ աղ.
 յիմաստութիւնն՝ լոյս. Ի խրատելն՝
 դաստիարակ. յանձանձեւն՝ դայ-

եակ. և Ի գործս իւր խորհրդոյ՝ ա-
 մենայն: Եւ որ ըստ բնաւն անցանէ՝
 Մարմնոյ քո և Արեան սպասաւոր
 և ճաշակող, ընդ քեզ միաւորիչ և
 բնակաւոր: Կելոյ պատճառ կեն-
 դանեաց, և միշտ քաւող մեռելոց:

Անհամեմատ բարձրութեամբ, և
 ցանկալի անմարմնոց: Հանապազօր
 զհօւրդ կրէ, Աստուած, և յամե-
 նայն ժամու ընդ քեզ կայ պաշտե-
 լով: Աստուած յԱստուծոյդ. զինչ
 եւս ասել: Զմեղս թողուլ՝ Աստու-
 ծոյ. ոչ սանձել խրատու եւելթ, այլ
 և զեղեալն բառնալ, ըստ որում և
 Գառնդ բարձեր անարատ: Զհնա-
 ցեալն վերստին ձուլէ նորոգ՝ որպէս
 զպատկերն դու առմամբ: Զայսս հա-
 լածէ աղօթիւք՝ իբր զհօրդ բանիւ:
 Զցաւս դադարեցուցանէ մարմնոյ,
 և զվերս բժշկէ հօգւոյ, իբր զքա-
 ւիչդ պոռնկին և զբժիշկդ հիւան-
 դաց: Յերկրի կապէ, և յերկինս
 արձակէ: Յերկինս փակէ, և յերկրի
 ընդարձակէ. նմանեալ հիմնողիդ

երկրի և արարողիդ զերկինս խոր-
հըրդով:

Հակառակ ընդդիմադրէ չարին,
և զօրանայ շնորհիւ՝ հաստատեալ ի
բանն զոր ետուր քաջալերելով ի
յաղթելն քում աշխարհի: Զհոգին
առնէ երկինս՝ ի բնակելն քեզ փա-
ռօք, և զմարմինն երկիր՝ երեւմամբ
քո ի նմա: յԱստուածդ կայ ի միա-
ւորելն քում ի նմա, և զանճառդ
մատակարարէ պարգեւս օր ըստ
օրէ: Զձեռս մաքրէ ջրով՝ նշանակ
սրտին սրբութեան, և զՄարմինդ
կազմէ հաց, և զԱրիւնդ նուիրէ
բաժակ՝ անմարմնոյդ և անարեան:
Եկեղեցւոյ սպասէ նուաստ, և զան-
ձըն օրինակաւ քեզ առնէ տաճար:
Զոծնս հռչակէ աշխարհի, և ընդ-
հրէշտակս վերապարէ: ԶՄարմինդ
ճաշակէ յերրորդ ժամու, և զՀոգ-
ւոյդ սրբոյ առնու զիջումն: Զսուր-
բըդ կոչէ սրբոց ձայնիւ՝ գալ, և
զծածկեալդ յայտնէ վերացմամբ:
Զբազուկս սփռէ տարածմամբ, և

զաջն ընդ երկինս կարկառմամբ:
Քանակ ոգւոց զօրութեան, և չափ
մարմնոյ զգայարանի: Ի վեր քեզ
զսիրտն ընծայէ, և մատամբ զՀացն
բեկանէ՝ բաշխելով զհեղեալն բարի:
Զերկինս դողացուցանէ ահել՝ առ-
մամբ Բանին, և զերկրայինսն բերէ
ընդ անմահիդ: Զանմարմինսն հիա-
ցուցանէ համարձակելովն, և զհրե-
ղէնսն սոսկացուցանէ ճաշկամամբն:
Զսուրբսն խրախ առնէ յիշմամբ,
միանգամայն և կոչմամբ միջնորդ.
և զհամօրէն ննջեցեալսն քաւէ ա-
ղերսիւ:

Զհայր հաշտեցուցանէ Որդւովդ,
և զնիւթն սրբէ Հոգւովն: Յերկինս
գոչէ՝ և յերկրի լսելի լինի, և զան-
ծախելիդ առնու հուր: Զգոհացու-
ղականն նուիրէ ձայն, և ընդ ինք-
եան զԲանդ բերէ բարձեալ: Ան-
մեկնելի ընդ քեզ կայ տենջմամբ,
և միշտ զնոյն գործէ Խորհուրդ:

Այսմ և զիս արարեր ամենայնի
կցորդ իրի, անձինս դատախազ բը-

նաւն քո բարի: Զի զինչ մահացե-
լոյս՝ կեանքդ. աղքատիս՝ ճոխդ.
հիւանդիս միշտ՝ բժիշկդ. նսեմացե-
լոյս՝ լոյսդ. ի բարձանց հոսելոյս՝
վէմդ. փախուցելոյս՝ պատասպարանդ.
հեռացելոյս՝ մերձաւորդ. ախտացե-
լոյս՝ մաքուրդ. դարչելոյս՝ գեղե-
ցիկդ. դատապարտելոյս՝ փրկիչդ.
սիրողիս զչար՝ բարիդ:

Զինչ զոր դու ոչ արարեր նման
քում սիրոյ, և զոր ես ոչ արարի
չար: Ի հողոյ՝ մարդ. յանբանից՝
բանաւոր. յօտարացն՝ ծանօթ. յան-
հաւատից՝ հաւատացեալ: Ընդ հե-
թանոսի՝ Հրեայ օրինաւոր. ընդ իս-
րայելի՝ բրիստոնեայ շնորհաւոր: Ի
միացելոց՝ օծեր քահանայ. յերի-
ցանց՝ ածեր յուսմունս իմաստից:
Իսկ ես, մարդ անզարդ, անբան և
անմիտ: Օտար և ոչ ծանօթ. ան-
հաւատ բանի և խորհրդոյ: Հեթա-
նոս վարուք՝ և Հրեայ անարդող:
Քրիստոնեայ անուամբ և ոչ գոր-
ծով: Կուսան ձեռով և խառնակ

մտօք: Քահանայ կոչմամբ՝ և դա-
տապարտ դասիւ: Ի վարժս պղերդ՝
և ի բանս դանդաղ: Եւ որ ծայր
ամենայն մեր է բանիցս և գլուխ
բարեաց, Մարմնոյ քո մատակարար
և Արեան սպասաւոր. զանմաքուրս
և զանարժանս: Զյղացեալս անօ-
րէնութեամբ և զծնեալս մեղօք.
զբժաւոր սնեալս և զզարգացեալ
արատաւորս. անսուրբ օծեալ քա-
հանայս և պիղծ նուիրողս. միշտ
սխալողս և ոլորմութեամբ պատա-
րագողս: Եւ զի զարհուրելի է ինձ
ձայնդ ահաւոր՝ Սուրբ եղերուք
զի ես սուրբ եմ. և զի՝ Սրբութիւնք
սրբոց վայելէ:

Աւաղ ինձ հազարաց, յանդրդ-
նութեամբ մերձեցելոյս: Զի թէ
յուզղէլն զտապանակն յորում բը-
նակեալք էիր, Սուրբ, հաճոյ սխա-
լելոյն՝ սաստ, զինչ ես կրիցեմ,
թիւրիչ քան յարմարիչ: Եւ թէ
անգիտաբար մատուցողացն զհուրն
օտար, կիզումն նովաւ, զինչ ինձ

գիտողիս աննման և ընտանի բերող
հրոյն: Եւ թէ պաշտօնեայք օրինա-
կին հեղգացեալք՝ սրով անկան այլ-
ազգեաց, զիւրդ ի սրոյ քո զեր-
ծայց, ճշմարտիդ և կատարեւագու-
նիդ: Եւ եթէ նախնին իմ հայր՝
ընդ միոյ պատուիրանին զոր ետուր
լուծման, ի ծառոյն վրիպեցաւ կե-
նաց, ո՞րպէս ես արժանի եղէց բիւր
պարտապանս դրութեան օրինաց՝
յանմահդ մերձենալ պտուղ: Եւ որ
սաստիկն ածէ զերկիւղ, մերձենամ
զՀայր հաշտեցուցանել Որդւովդ՝
աշխարհի, հանդերձ իւրօք սխալե-
լօքն: Եւ որպէս քահանայապետն
Խորայեղի բերելով քառութիւնն՝
ողջակիզաւ և արեամբ սրբականաւ,
մանաւանդ յաւէտապատիկ և ան-
յապաղ միջոցաւ, ողբարկեալ զդեց-
մամբ զքառամասնեայ ապացոյցն
ուղղութեան, և պայծառն փայլե-
աւ երկոտասանիցն լուսոյ բանից:

Զի և ոչ քահանայապետն իւրոցն
մատչի թարց, այս է, սրբանորոգ

անձամբ: Եւ սերոբէն զկայծակն
ոչ բերէ՝ եթէ ոչ ունելիւք, որ է
զեկուցիչ մերոյ առաքինութեանց:
Զիւրդ բազմաց, որ ոչ ինձ միայ-
նոյ, ունայն ես, ո՞ յիմե՛ առցէ ի
լրմանէ: Ի խաւարէ լոյս ո՞ ընկալ-
ցի: Ի մեռելոց կեանս ո՞ խնդրիցէ:
Ի ծարաւոյ ո՞ արբցէ: Ի քաղցելոյ
ո՞ կերակրիցի: Յաւքատէ ո՞ փար-
ծամասցի: Ի չարէ բարի է՞րբ ոք
ետես կամ լուաւ: Զի եթէ զտի-
րապէսն յիս ոչ տեսի զբարի՝ շա-
մանդաղաւ մտացս խաւարեալ, զո՞յս
ի մթացեալ վայրաց հանից արտաքս:
Եթէ ինձ փակեցի զգրուես մարդա-
սիրիդ, ո՞ւմ բացայց եդելոց ընդ-
դէմ: Եթէ անհարազատ և անբմբոն՝
զնախագաղափարիդ յո՞ւմ զբոյդ
եդից պատկեր: Եթէ յալս իջեալ
կամ խորոց նստեալ, զնստեալն
անդ է՞րբ վերաբերիցեմ: Եւ եթէ
ընդ անձին ոչ իշխեմ նուիրել ա-
ղերս, անհամարձակելի և լի ամօ-
թով ունել զդէմս, զիւրդ գործո-

դացն զանբերելի չարիս: Եթէ հը-
պիլն՝ իմ էր աղագաւ, թերեւս և
ներելի քեզ էր մարդասիրիդ, ոչ
կամողի եթէ ոք կորիցէ: Բայց արդ
ահա երկիւղ, մի գուցէ բարկասցիս,
քաղցրդ, անպատկան ժողիս, և
բացեալ երկրի զբերան՝ կլցէ իբրեւ
զհակառակսն Մովսիսի ի հնումն,
կամ հուրն մաքրիչ՝ կիզցէ: Զի եթէ
միայն հաղորդողացն ընդ քեզ և ոչ
քաւորաց զգուշալի եղեւ, հիւան-
դաց և ախտաժետաց և յուլովից
ննջեցելոց, զինչ որ սպրդիմս ընդ
ամենայնի:

Եւ արդ, եթէ ընդ կենացդ մա-
հանամ՝ երբ կեցայց. և առ լոյսդ
ծածկիմ խաւարաւ՝ որ առցէ լոյս
այլ: Եւ եթէ առ փրկիչդ գերիմ,
ո՞ զիս ազատեսցէ: Առ ճշմարտու-
թիւնդ՝ ստիմ, և կամ առ ճանա-
պարհդ մոլորիմ, ո՞ իրաւացուցէ
և առաջնորդիցէ: Զի եթէ մեծիդ էր
արտաքոյ վճիռն իմ մահու, թեր-
եւս ոք արդեւք իշխէր փրկութեան

մատուցանել երախայրիս: Բայց զի
անսուտդ ունի ատեան՝ ոչ ոք հա-
մարձակի անօթոյս բարկութեան
զերեսս հայցել դատաւորիդ: Ոչ
հրեշտակք, զի անկազմից բարւոյն
նախկի սպասաւորք՝ և անզգուշալի
հպողաց անյապաղ ոսոխք: Ոչ եւս
սուրբք վշտակիցք. զի ո՞ւմ ար-
դեւք իբր զի տեսանեն ոչ զյետին
կալեալ տեղի, զոր աղաղակէ քա-
րոզն՝ Մի ոք յապաշխարողաց և
յանմաքրից: Ոչ ինչ այսմ տեսա-
նեմ բեկման կցորդ, և ոչ ինչ: Ոչ
խաչահանուս և ոչ խոցողս, նա՛ և
ոչ մատնիչս: Ոչ Հրեայս և ոչ հե-
թանոսս: Զի հաւատ, աւետարան,
ուսումն և կրից մատնչին, և դար-
ձումն խոցողին, և զղջումն խաչո-
ղաց՝ թէ ոչ ամենեցուն:

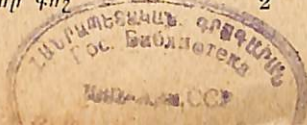
Զի որպէս արար Աստուած ըզ-
մարդս շնորհաւ, և ես լինիմ սա-
տանայ հակառակ արարչին: Ո՞ր
բերումն բանի, որ ծնունդ մտաց
արժանապէս այսմ դուցէ նշանակ.

բայց դատելն եւեթ խոհեմ ան-
ձամբ: Զի զինչ միաբանութիւն
լուսոյ և խաւարի, տաճարի և մե-
հենաց, Քրիստոսի և Բեւեռայ: Քանզի ստոյգ է ասացեալն՝ և հա-
ւատամ, Այս է Մարմին իմ՝ հաց-
և Արիւն իմ՝ բաժակ: Զոյգ է կա-
մելն, և եղեն: Հրամայեաց՝ և հաս-
տատեցան: Եւ սրբոց զգալին ցու-
ցաւ օրինակ ոմանց: Թէպէտ և խիստ
աշակերտացն թուեցաւ բան, այլ
կեանք է և բան, զի՝ Յիս բնակեացէ
և ես ի նմա: Մեռեալ ուրեմն են
անձաշակք. յաղագս, զի անշարժ
մարմին՝ է անընդունակ հոգւոյ:
Ուստի յերկուցն տագնապ է ան-
ձին. մաքուր հանդիպել ոչ կարեմ,
և միանդամայն հեռանալ վտանգիմ:
Զերանիմ ախիււք հանապաղ, և
վարակիմ կարիւք մարմնոյս, և ոչ
կարեմ ազատ ի կրից լինել բնա-
կանաց: Զի և ոչ կամիմ, մանաւանդ
ի դէպ զսոյն քան զնա գնելի է:
Վասն զի ապստամբէ ի կատարեալ

կամաց և ոչ ինչ: Անհնարինք, երկ-
րորդ, զինի՝ են Աստուծոյ հնարա-
ւորք, մարդկան. Թէպէտ և նուազ:
Եւ զի անփախչելի միանդամայն
իցեմք արատի կազմած ին, և անձո-
ղոպրելի յապաքանելն, ոչ յերկինս
ի վեր ելանել և անտի իրացն և
կարգին լինել տեսող: Ոչ յերկիր
մնալ անգործ, կամ ի ծովու դա-
տարկ, կամ յարհեստս անիմաստ,
և կամ ի քաղաքավարութիւնս ան-
յարմարս: Ոչ ի գաղանս անդօր, և
ոչ ի թռչունս կամ ի ձկունս ան-
կար: Ոչ բնութիւնք, և ոչ այլ ինչ
նէրհակ ըստ մարմնոյ և կամ վարք
ըստ հոգւոյ: Որոյ աղագաւ Առա-
քեալ համարձակի ինչ և յանգոյիցն
ընդդէմ ինքեան բերել կամաց՝ և
գերազանց մնայ յամենայնի անվը-
թարն առաջաբերութեամբ: Եւ եթէ
արգարանալ այլօք կամիցիմք բան-
իւք Առաքելոյ, յասելն՝ Այլ օ-
րէնս ի մարմնի, և Գերեալ, և Տա-
ռապեալ այր, և Ո՛ ապրեցուցէ.

Միսիթար Գոշ

2

գիտելի զի և իւրոցն ասէ հարկաւորաց՝ բարառնաբար: Զհոսանս ո խնուցու ախախց: Անվտանգ արգարեւ էն ոչ բերողաց ընդ նմա ըզկամս, և շնորհքն կցորդ մերոց լինի կամաց, ըստ որում, Ո՛չ էս՝ այլ շնորհքն ընդ իս Աստուծոյ: Եւ աստ՝ Այլ շնորհքն Աստուծոյ ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի:

Սորին վասն, թէպէտ ահամայք՝ կարգաւորիմք աղօթիւք, խառնակ իմն կամայի և ահամայի: Ի կամս ապաստան արար և Տէր զաշակերտսն, իբրեւ գիտակ կամողաց զնեղն գնալ ճանապարհ և զանձուկն: Ուստի ոչ հուր, և ոչ սուր, և ոչ խաչ, և ոչ ժանիք գաղանաց, ոչ վախից մղումն, ոչ ծովու ընկրղմումն. ոչ բանդ, ոչ սով, ոչ ծարաւ, ոչ քերանք, ոչ որով չարին լինէին փութացեալք սպասաւորք, ի նորին գառնել դժնայ բարուցն՝ ազգս և գործիս տանջանաց: Ընդոտնեաց ինչ ամեթ և քաջօրէն կա-

մողացն: Նա, և գործ արութեան առաջնոցն՝ այնքան զաեսողաց զարմացուցանեն զխորհուրդս, մինչ զի անմարմնոց տան կարծիս արարողաց. և անհմտագունիցն՝ քաջաց իմն առասպելեալ բաջաղանս, որպէս ի վեր կամողաց զկարն ցուցանել: Երբեմն և ինքեանց արմանագործութիւնք եղեն սքանչելի, իբր զայն զի ասէր՝ Այս այն Բաբելոն է, սխրանալով ընդ փութապէս պատուարացն կանգնումն:

Եւ արդ, արգարանալ իցէ ինչ. և ոչ ինչ, բայց թէ ի դատի զանձն պարտեալ: Անձամբ անձին լինիմ պատրող, կամիմ և ոչ կարեմ. ըստուեր և սուտ կարծիս, անուրջ և պիտակ երեւումն. անդոյ երազ՝ և ընդունայն խորհուրդ. նաւարկութիւն անառագաստ և անդեակ. շինուած անհիմն, պատերազմն անզօր. աշտարակ անբաւական. ելումն անգնալի. ի մէջ փռոց հեղձումն սերման. անդրէն դարձումն զմաճով

արկողիս զձեռն: Զմեռեալն յիս
 թաղելով զխորհուրդ. զկենդանին
 քամահէլով զաւանդ. ի փսխածն
 անդրէն դառնալով. ամպ անջրդի
 տարեալ ի հողմոյ և աղջամուղջ
 խաւարի. աղբիւր քաղցր և դառն
 բղիւնելով. խաւար և լոյս զոյգ եղ-
 եալ. մահ և կեանք կցորդ. աշխար-
 հակալն և գերաշխարհիկն. սուան
 և ճշմարիտն. կայունն և անկայն:
 Երբ, և որպէս կարիցեմ: Զի մա-
 նաւանդ ընդդիմակն քան եթէ կա-
 մակն յիս լինի դրումն: Ընդ մահու
 դնեմ դաշինս՝ և սակ իմ դժոխք:
 Աղօթեմ, ոչ որ ի Տեառնէ ուսայ
 Հօր կատարիլ յիս կամաց, այլ զիմն
 հաստատել զբիպանս: Եւ եթէ ան-
 ախորժեւի դուն ուրեք անաեղին
 ինձ եղեւ սերմն հօրն չարեաց, ոչ
 որովք քաղել աստուածայնօքն
 պարտէի ձեռամբ, այլ զի տաղտ-
 կալի յստէս լինէր սարասոյ:

Թողում զյոքնաբեղուն ըն-
 ծիւղեալ չարեացն զհոյլս՝ որոց

թարմատար եղէ պաշտօնեայ:
 Զագահութիւնն անհաւասար,
 զամպարտաւանութիւնն անսանձ,
 զամպարհաւաճութիւնն անդաստի-
 արակ, զանափառութիւնն և զանա-
 պարծութիւնն անյար, զսրամտու-
 թիւնն անկարգ, զերկիւղ անբան,
 զտրամութիւն անընտրող, զբանն
 անզգոյշ, զկերակուրն անպահապան
 և զըմպելն, զծաղրն մեղի, զհայե-
 ցուածն արատ, զսէրն կեղծաւոր,
 զատելն անչափ, զհեղգալն անու-
 ղիղ, զխոնարհիլն՝ զեղծ, զբամբա-
 սելն անիրաւ, զհաւատն՝ յողորդ,
 զյոյսն՝ ցնդեալ, զցանկութիւնն՝
 քարշեալ, զհաւասարելն՝ ախտա-
 ւոր, զմերժելն՝ հեռաւոր: Համայն
 ասել, և ոչ որոց ի վերայ կալ պար-
 տէի աստուածայնօքն նահանջել
 կարգօք բանականապէս: Միայնակ
 զյատուկն եգից զվարիչն ոգւոց
 յախտս, զցանկութիւնն: Զհարա-
 զատ դրժիչն, զանհաշտ սիրելին,
 զբարեկամն օտար և զմերձաւոր

Թշնամին՝ յորմէ փախչել խնդրեմ
անչափ, և ընդ նմին լինիմ սիրով:
Ըստ որում ոչ զգղեակ ամրացուցի
ողւոյս և մեծ հատի խրամ՝ մուտ
առնել Թշնամւոյն կենաց: Օրինակ
իմն գիշերամարտի՝ զգէմս ոչ ծան-
եայ. զի ընդ իմոյն գնդի զօրու՝ և
պատերազմողացն մտին դասք:

Զակառեալ հայեցուածօք՝ զաշ-
րունականն քակտեցի սահման, մե-
ծամեծացն զցանկ, և զսրբութեան
տաճար ոգւոյս՝ լցի աւազակօք ախ-
տից, մերձենալով յողիս պղծու-
թեան գիշերադէմ տեսլեամբ: Զի
Թէպէտ կատարելով զմահուն գոր-
ծի՝ ոչ երկիր պագի, այլ սակայն
զվէրս ընկալայ մահուն: Ընդ Սըր-
բոյդ ոչ սրբեցայ, և ընդ անարա-
տիդ՝ ամբիծ ոչ եղեայ. ո՞ր արդեւք
այլ մաքրիցէ և կամ սրբիցէ: Կե-
նացդ պատահելով՝ մեռայ, ո՞ր ող-
բացէ ողորմելով: Զգերեալն եր-
բեմն լայր զիսրայէլ մարդարէն
ողբօք, զիս ո՞ր արդեւք՝ գերչացն իմ

ոչ լինել յայտ: Զանկեալն Սաւուղ
յայլազգեացն սրոյ, և զՅովնաթան
մերձաւոր ոգւոյ Դաւթի սիրով,
գոչէ ախտակցաբար և անէծս անկ-
ման առաքելով տեղոյն. ո՞ր զիմն ի
գէմս ածցէ սատակումն: Վիրաւոր
ոչ սրոյ, և անկեալ ոչ լերանց, այլ
տաճարի սրբութեան և բանին կե-
նաց: Անձնամատն և ինքնատուր եղէ
անմատոյց Թշնամւոյն, և զամենայն
անաշխատ ետու գերչացն: Գողա-
ցան, ոչ օտարք, զվաստակս իմ,
այլ զճոխութիւնն առեալ զիմ՝ ձը-
գեցի արտաքս: Ընդ անձին և զբա-
ղումս՝ սպառնալեաց ետու մարդա-
սիրիդ՝ յանմեղաց յապտակս, յորմէ
յանդերծ ըմբռնիմ գուր: Զի եթէ
ի թուէն զիսրայէլ բարկացար,
քաղցրդ, Դաւթի, և այնքան հար-
ուածս որ ոչ մեղան արարեր Ժո-
ղովրդեանն, զի՞նչ ես կրիցեմ որ
հաշտեցուցանել զերեսդ աղաչեմ
աշխարհի, և խռովեմ յաւետ: Եւ
եթէ ընդ քահանայիցն ծուլից բա-

զումք անկան յխորայելէ, և առաւ
տապանակն յայլաղգիս, զինչ և
Արեամբ քո ոչ կրիցէ գնեալ հօսս՝
ընդ անմաքուր իմ պաշտամանս
Վասն որոյ շարժմունք երկրի որ-
պէս առ քոյն չարչարանօք, զի և
նոյն յանկումն՝ թէպէտ և այլ թուի
տարազ։ Սրբոց և անսրբոց յուր-
վից թաղեցան մարմինք ի սիրտ մը-
տանեւով երկրի խորոց, զի հայիս
սաստիւ՝ և դողայ։ Սովք անընդ-
հատ, և սուր հանապաղ. յարձա-
կումն թշնամեաց, և գերումն աշ-
խարհաց բազմաց։ Խուճապ բազմա-
զան արկածից անթուելեաց, որոց
ես պարտապան և առիթ, կցորդ և
գործօնեայ մանաւանդ։ Յիս սուր
քո և ընկելումն և մահ և ապակա-
նութիւն։

Փրկեա զժողովուրդ քո և օրհ-
նեա զժառանգութիւն քո, հովեա
և բարձրացո մինչեւ յաւիտեանս
Զի գին արեան քո է և ազատեալ
չարչարանօք։ Միշտ քաւեսցես՝

զանսուտդ կատարելով խոստումն,
զհանգուցեալն յանուն քո, ասե-
լով Այս է մարմին իմ որ բաշխի
ի թողութիւն բազմաց։ Զինչ և
քեզ յառնելդ զայգոսիկ հարկ եղեւ,
եթէ ոչ և մարդասէր քո կամք։
Զնոյն յիշատակեսցես գութ։ Մի
յանարժանութիւնս իմ հայելով՝
զչնորհսդ արգելցես, ամենառատ։
Եւ մի զսէր քո հատցես Հօր և ըզ-
ինամ քո հոգւոյ։ Հաւատացեալն ի
քեզ փրկեսցի եւեթ հոգի, և պար-
գեւ քո կատարեսցի աննիազ։ Խորք
բացցին անդնդոց, և ելցեն ամբար-
եալքն ի նմա աւարք մերոցն, որպէս
երբեմն յիջանելն քո մահուամբ։ Մի
յաղագս իմ յուսացեալքն յահեղ
քո մեծութիւնն անտես լիցին։ Ա-
ռաջի քո եմ, Տէր, թէպէտ և ոչ
հատուցանել ընդ ամենայնի չարեաց
կարիցեմ, սակայն ժաիմ յանդրգ-
նելով՝ զի մի ընդ իմ կրիցեն ինչ
որք փրկիլ քեւ կամեսցան։

Զերեոդ քաղցրահայեաց յինէն՝

դարձուցեալ՝ մի և ի քո հաւա-
տացելոյ ճշմարտէ: Զբարիդ, յա-
ղաքս իմ, կամեցող կենաց աշխար-
հի, մի առ քեզ կալցիս: Զխաղա-
ղութիւնն երկնաւոր առհաւատչեայ
Եկեղեցւոյ խոստացեալ և աւանդ-
եալ, յաղաքս իմ վրիպակիս՝ մի
լռեցուցես: Տուրք աստուածա-
ռաքք յուղիղ քո հաւատացելոց՝ մի
վասն իմ բարձցին զաղրութեանց:
Քաղցրաշունչ հեղեալ օգ կենաց՝
մի շնչեացէ ժանդ ապականիչ,
ընդ ժանդացելոյս ողւով: Ամպք
տեղածուք, շայեկան՝ կանուխ և ա-
նաբան, մի բերցին վայրակս անձ-
րեւաց ընդ վայրենացելոյս: Ծովք
մի զնաւս բեկցեն ընկղեմով զել-
եալսն ընդ ընդլուղելոյս յատակս
խորոց ախտից: Գեաք, զանցեալսն
ոտանաւորք՝ մի յաղթահարեացեն
ընդ հեղեղելոյս հեշտութեամբ կրից:
Սուր զբերան մի վերացուցէ ձըգ-
մամբ ձեռին՝ հատանել զգառինս
հօտի քո խաշանց, ընդ խողխողե-

լոյս ընտանի սրով: Դժոխք մի
դարձեալ ընդարձակ զանձն առնիցէ
զնեղեալ ընդունել զմաքուր փրկե-
լոցն անձինս՝ ընդ արժանապէս դա-
տապարտելոյս մարմնով: Գեհեան,
հանդերձ ինեւ՝ մի ընկալցի զոք,
որոց զանմահդ մատուցաք Խոր-
հուրդ, առիթ փրկութեան և օժան-
դակ կենաց:

Ընդ նաւաստոյս ախմարի, մի
սուղեացին յանդունդս, նաւապետ
բարի: Ընդ անկեալ զօրավարիս՝ զօ-
րականացն նպաստ լիցիս, Թադաւոր
բարձրեալ: Ընդ քակտեալ շինո-
ղիս՝ զտաճար քո պահիցես, ճար-
տարապետ: Ընդ անհամանալ աղիս՝
ախորժելի կամաց քո մնացէ կե-
րակուրն բարեաց մարդկան: Ընդ
խաւարել լուսոյս, Արեգակնդ, ծա-
գիցես ի բարձանց որոց ի խաւարի:
Ընդ մեռելոյս կենօք՝ տացես յոյս
կենաց, ճշմարիտդ կեանք:

Ընդ ննջելոյս ի մահ, յանուն քո
սուրբ ննջեցելոցն՝ լիցիս յարու-

Թիւն ձայնիւ: Յաղադս որոյ զամե-
նայն կրեցեր, և զմահ, անմահդ:
Զքորդեալումն ջահից և լապտերաց
յանուն քո վասն սոցա, ընկալ, լոյ-
սըդ Հօր, Յիսուս, և զբուրումն
խնկոց ի յիշատակս նոցա, հոգ-
կնդրկի կենաց: Ի պայծառանալ
սրբութեան քո աաճարին վասն նո-
ցա, փայլեացես զոգիս նոցա, ան-
բաւդ ճառագայթ: Զյիշատակս
սրբոց զոր տօնեմք քեզ ի հաճոյս՝
արասցես բարեխօս լինել նոցա: Եւ
ամենակատարն խումբ տօնից տե-
րունականաց՝ առիթ սրբութեան
նոցա լիցին: Ընդ վերանալ ձեռացս՝
Թեթեւացին ծանրութիւնք նոցա:
Ընդ բեկանել անմահ Հացին՝ կերա-
կրեսցին կարօտքն ոգիք: Ընդ բա-
ժակին՝ արբեցեն զանմահդ Արիւն,
և ընդ մեր ճաշակեսցեն զկեանսդ
մշտաբուդ: Ի քոյդ դարձցիս զոր
արարեր գութ, և մի ընդ իմ՝ ու-
նայն առներ զքո շնորհ:

Զօտս ի մտանէն առաջի քո մի

բեկաներ, որ զկաղս գնացուցեր բա-
նիւ: Զձեռս մի դօսացուցես ի մը-
խելն՝ որ զխամրացեալն հաստատե-
ցեր աջ: Զպարս ատամանց մի քակ-
տեր յըմբողինէն ինձ զքեզ, որ
զբերան բացեր զհամերն: Հեղուն
յիս զանապակն Խորհուրդ՝ մի պայ-
թեսցին երակք ոգւոյս, այլ ունա-
կութիւնք սրբեսցին անձինս: Անմահ
քո Սարմին, և սուրբ քո Արիւն՝
լուացէ յամենայնէ զմեզ յաղաղոյ,
և ի զաղրատեսակ խորհրդոց: Մի
ամաչեսցուք կալ առաջի մեծի քո
սեղանոյ՝ այլ բերկրեսցուք աջալըր-
ջութեամբ սիրով քո առ մեզ:

Հուրն շիջցի ապականիչ՝ ի ցօ-
ղելն զշիթդ երկնային: Խոնաւն տո-
չորեսցի աղմոյ փնասողին՝ ի հրոյդ
աստուածայնոյ: Վտառք բերողին
ուխիցն անօրէնութեան խցցի սաս-
տիւ քո մեծաւ: Սպասաւորք և ար-
բանեակք վատթար իրին նահան-
ջեսցին ի զօրաց քոց երկնաւորաց:
Սպառազէնքն լքցին ի հղօր քո ա-

Զոյ: Դողասցին, սարսեացին, ընդ երկրաւ մոցեն սանդարամեոականացն ջոկք՝ յերեւելն քո փառօք: Խորհուդքն խափանեացին, և բանքըն ցրուեսցին յարուցելոցն ի վերայ քո՝ ստեղծուածոյս: Փրկականն յիս հաստատեսցի խորհուրդ, և զօրասցի հաւատօք սասանելոյս ոգի գործօք:

Հաւատամ, որոց և ոչ ես զօրեմ՝ կարողիդ եւեթ առնել կամաց, որ ձգեաց զերկինս և հաստատեսց զերկիր: Հաւատամ, թէպէտ և ոչ մերձ, զի հաւատոյ է գործ, առնել ձեռօք քո անարատ զմարդն: Պատուիրանին և դրութեան տեղոյն: Խաբմանն և խնամոցն: Զուրցն ապականութեան հեղեղի, եւ հակառակ շինողացն ցնդման: Կոչման հայրապետին և ընտրութեան: Պատարագին օրհնութեանն Իսահակայ, և տեսչեանն Յակոբայ: Երեւմանն Մովսէսի և փրկութեանն Իսրայէլի: Առաջնորդութեանն Յեսուայ և

կործանմանն Երիքովի: Զօրութեան դատողաց և օծութեան քահանայից: Յաղթողութեան թագաւորաց և տեսութեան մարգարէից: Յայտնութեան Խորհրդոյն և առաքման Աստուածորդոյդ: Բանիդ մարմնացելոյ և բժշկիդ զվերս ոգւոց: Կամօք չարչարելոյդ և մարմնով մեռելոյդ, եւօրեայ յարուցելոյդ՝ և աշխարհիլոյս ծագելոյդ: Զառաքեալսն առաքողիդ և զԱւետարանն տուողիդ: Փառօք վերացելոյդ և ընդ աջմէ Զօր նստելոյդ: ԶՍուրբ Հոգին առաքողիդ և զաշխարհ նորոգողիդ: Միւսանգամ եկողիդ և պարգեւաց բաշխողիդ: Հաւատացի և հաւատամ ամենազան առնել զինչ և կամեսցիս: Այսոքիւք և զիմա ընկալցիս աղերս մաղթանաց:

Որով զԲաճաբ և զաւազակն արդարացուցեր: Որ զմաքսաւորն ապրեցուցեր, և զպոռնիկն մաքուր և ուրախ արարեր: ԶՄանասէ քաւեցեր, և զԵղեկիա բժշկեցեր: Զախ-

աբս բարձեր մարմնոյ, և զցաւս
վերացուցեր ոգւոյ, և շնորհս ոչ ինչ
պահանջեցեր: Մի ի դէմս իմ դարձ-
ցին քարինք յանդիմանութեան վե-
րադրեալք բանի, սրբելոցն անձամբ՝
դիւրին, այլ ոչ քաւչաց աշխարհի:
Մաքրոց գործք՝ այլ ոչ սրբելոց
պղծոց:

Արդար յամենայնի ես, Տէր, և
ի դատի՝ յաղթեա իրաւամբ: Մի է
բան մեր, և բիւր հազարաց ճշմար-
տիդ, որով լռեն իմաստունք և դա-
դարեն խորհրդականք: Եթէ քննես՝
ոչ արդարանամ, և եթէ ի կշիռս
դիցես՝ վերանամ թեթեւ: Եթէ կա-
միս՝ սրբիմ, Տէր, և եթէ քաւես՝
արդարանամ, Աստուած: Եթէ կո-
չես՝ յառաջատեմ, և եթէ երես դը-
նես չարագործիս՝ սատակիմ յի-
շատակօք: Չեն քեզ ծանունք, և ոչ
ես դիմադրեալ. ահա զկամս ցուցից
և զվճիռն հատից: Մահ փոխանակ
եղէց սխալանացն, և կորուստ՝ յան-
ցանաց:

Բարձ զհեշտալին ինձ մարմնոյ,
և տուր զոր փափագիմք: Միայն
ընկալ զիս ըստ կոչմանս, և դասեա
ընդ օծեալսն: Կատարեա զձեռս
պատարադի, և սրբեա զսիրտս Խոր-
հրդոյդ: Մի զայրասցիս, յոյսդ աշ-
խարհի, և մի ձգեացես զձեռսդ ու-
նայն: Մի շատ ինձ զայգոսիկ վարկ-
ցիս՝ կամեցողդ ամենայնի բարւոյն:
Եւ եթէ ընդդէմ քեզ ասացեալքդ
է, մասնաւորեա՝ որպէս և կամիս,
միայն ի փրկելոցն թուեա դաս: Եւ
եթէ խոստամանն չիցէ քո հաճառակ,
ասացից, հո՛ւր ինձ պատրաստ, և
տանջանք մշտնջենաւորք, եթէ ա-
խորժելի և գթածիդ կամաց: Բայց
բանն զոր ետուր՝ անսուտ յասելն
է, Ոչ եկի կոչել զարդարս՝ այլ ըզ-
մեղաւորս. և, Ոչ բժիշկ ողջոց՝ այլ
հիւանդաց:

Որ զերկնայինսն ուրախ արարեր
վասն միոյ փրկել մեղաւորի, և զոչ-
խարն բարձեր զկորուսեալ, և ըզ-
դրամս գտեր զթաղեալն յաղբ,

յախտան: Զանառակն՝ կոչեցեր որ-
դի հօրն փառաց, և զուարակդ զե-
նար պարարեալ: Զաշխառեալսն՝
առ քեզ կոչեցեր բեռամբ, և զլուծ-
եգիւր զքաղցր, և զբեռն թեթեւ:
ԶՀօր ցուցեր կամս՝ զի ոչ ոք կո-
րիցէ, և զմխիթարութիւն աւետա-
րանեցեր Հոգւոյն: Զքեզ ետուր
փրկանս հրաւիրելոց, և յառաջ-
նումն՝ գերելոց, և յանձառ կոչե-
ցեր փառս: Զգանձ քո բացեր ա-
ռաս և զմարգարիտդ շնորհեցեր
գնողաց: Զօթեւանսն ընդարձակե-
ցուցեր մտողաց, և օրհնութեամբ
հաստատեցեր Հօր: Ընդ հրեշտակս
խոստացար դասել, և ընդ անմար-
մինսն միաւորել: Ընդ վերինսն եր-
գել փառօք, և զամենասուրբդ փա-
ռաւորել շերտորդութիւն:

Եւ արդ գոհանամ, Տէր, զքէն՝
որ այսմ ամենայնի հաղորդ զիս ա-
րարեր, բանի և իրի: Գոհանամ,
որ արժանի զիս արարեր անձառ-
քո խորհրդոյ: Գոհանամ, որ զողի

իմ հաստատեցեր գրովք սրբովք
յաղագս կամաւոր քո չարչարանաց:
Գոհանամ, որ զհաւատ իմ անշարժ
արարեր, թողութիւն լինել Մարմ-
նով քո և Արեամբ: Գոհանամ, որ
զանարժանութիւնս ոչ արարեր ան-
տես զիմ, այլ զենմամբ քո քաւե-
ցեր զննջեցեալսն որ այժմ յիշա-
տակեցան: Գոհանամ, որ սրբոց
բարեխօսութեամբ որք յիշատակին
յահագին քո խորհուրդ, ընկալար
ի ձեռաց իմոց զընծայս քո պատա-
րագի: Գոհանամ, որ փափագելիդ
երկնաւորաց և երկրաւորաց՝ ձրի
պարգեւեցար: Գոհանամ, զի զոր
ոչ տեսին նահապետք և մարգարէք
աջօք՝ աշխատես իսկ եղայ: Գո-
հանամ, զի հուր Աստուածութեան
քո ոչ կիզու զիս, այլ մաքրէ և
ձուլէ վերստին: Գոհանամ, զի լոյս
փառաց Մարմնոյ քո և Արեան զաչս
իմ ոչ շրտուցանէ, այլ լուսաւորէ
պայծառանալով: Գոհանամ, զի
զճաշակելի իմ լցուցեր անբաւ

քաղցրութեամբ, և զողբի իմ ան-
ճառ խնդութեամբ: Գոհանամ, զի
զհոտոտելիս իմ պարարեցեր հոտով
քո անուշիւ, և զսիրտ իմ ցնծու-
թեամբ: Գոհանամ, զի զձայն օրհ-
նութեան երկնաւոր լուայ ի կա-
տարման քո Սորհրդոյ, և ընդ ան-
մարմինսն զուարճացայ: Գոհանամ,
զի զոր ոչ բառնան երկինք՝ բառնամ
ձեռօք: Գոհանամ, զի միանգամայն
տաճար քեզ արարեր զանձն իմ,
և օթեւան սրբութեան: Գոհանամ,
զի միշտ զմեռելութիւն իմ կենդա-
նացուցանես ճաշակմամբ, և զհի-
ւանդութիւն իմ բժշկես հաղորդե-
լով: Գոհանամ, զի փոխանակ եր-
կրաւորի՝ երկնաւոր զիս արարեր,
և ի մարդկանէ՝ հրեշտակ: Գոհա-
նամ, զի զանչափ զպարգեւ քո առ-
նում ձրի և տամ առատութեամբ
կարօտելոց: Գոհանամ, զի զոյդ քեզ
ետուր մատակարարել. զի մահ քո
աւարեաց զգժոխս հանելով զգեր-
եալսն, և այժմ ի ձեռս իմ զնոյն

կատարես խորհուրդ: Գոհանամ, զի
զոր ոչ ունէի՝ ետուր, ի վեր քան
զյոյս և զակնկալութիւն: Գոհա-
նամ, որ զբարերարութիւն քո հա-
նապաղ առնես պատարագելով, և
զսէր քո ցուցանես քաւելով: Գո-
հանամ, որ ընդ անչափ քո գթու-
թեան՝ դեզ ետուր զՄարմին քո կե-
նաց, և զԱրիւն քո փրկութիւն
տիեզերաց: Գոհանամ, և զՀօրէ
քումմէ, որ ոչ խնայեաց յՈրդիդ
սիրելի տալ վասն մեր փրկանս, և
մինչ ի սպառ զնոյն կամի: Գոհա-
նամ, և զՀոգւոյն Սրբոյ, որ ընդ
Հօր և ընդ Որդւոյդ զկեանս մեր
կամի և նորոգէ գործակցելով ընդ
Մարմնոյ քո և Արեան: Վասն որոյ
փառաւորեսցուք զքեզ ընդ նոսա,
այժմ և միշտ:

ՆՈՐԻՆ

ԽՐԱՏ ՈԳԵՇԱՀ

ՆՈՐԻՆ

ԽՐԱՏ ՈԳԵՇԱՀ

ՄԱՆԿԱՆՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՄԱՆԿԱՆՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ի ԽՆԴՐՈՅ ՈՒՄԵՄՆ

ՄԱՆՈՒԿ ՔԱՀԱՆԱՅԷ

ՍԿԻՋՐՆ պատուիրանաց՝ երկիւղ
Տեառն է. ըստ այնմ՝ Երկիւղիւ
Տեառն ամենայն ոք խորշի ի չարէ:
Եւ, Սկիզբն զգօնութեան՝ երկիւղ
Տեառն: Եւ, Երանեալ է այր որ
երկնչի ի Տեառնէ: Ընդէր. զի ի
պատուիրանս նորա նա կամի յոյժ:
Զի իբր յարմատոյ՝ յերկիւղէ Տեա-
ռն ամենայն պատուիրանք ընծիւ-
ղին: Իսկ ստունկանողք երկիւղին՝
խոտորին յամենայն պատուիրանաց
Տեառն, և վասն այնորիկ դատա-
պարտին: Որպէս Ադամ, և Կինն,
և օձն, և Կային, և դարն Նոյի:

Սողոմայեցիք և Քանանացիք և որք
յանապատին. և որպէս ի կատա-
րածի՝ ի հուրն յաւիտենական: Այլ
պահողք պատուիրանացն հանդերձ
երկիւղիւ, ժառանգորդք լինին ար-
քայութեանն ընդ ամենայն սուրբս:

Բայց օրինակ երկիւղի Տեառն
այսպիսի է. զի զնա միշտ մերձ
տեսանիցես՝ որպէս և է, ի կալ, ի
գնալ, ի ննջել, և յառնել, և յու-
տել, յըմպել. որպէս ասէ մարգա-
րէն, Յառաջագոյն տեսանէի զՏէր
առաջի իմ յամենայն ժամ, զի էր
ընդ աջմէ իմմէ զի մի սասանեցայց:
Այսպիսի մոօք՝ անշարժ ի պատ-
ուիրանաց Տեառն լիցիս զօրհանա-
սրադ: Ի խոհականութեան, յողջա-
խոհութեան, յարիւրութեան, յար-
դարութեան. յաղօթս, ի սէր, ի
բանս ճշմարտութեան, ի պահս
պնդութեան, ի ժուժկալութեան, ի
խոնարհութեան, ի համբերութեան,
յողորմութեան, ի քաղցրութեան,
ի հեղութեան, ի հանդարտութեան,

ի լուութեան, ի գթութեան, յար-
բանեկութեան, ի հիւրասիրութեան,
յաստուածասիրութեան. ի հաւա-
ածս, ի յոյս, յերկայնմութեան,
յուսումնասիրութեան, յընթերցա-
սիրութեան, և բնաւին յամենայն
արդարութեան, զոր միանգամ եր-
կիւղ ուսուցանէ:

Զգոյշ լեր անձին քում սրբու-
թեան. զի գլուխ քահանայութեան
եւ կրօնաւորութեան քո՝ սրբու-
թիւնն է: Զի գրեալ է, Սուրբ եղե-
րութ՝ զի ես սուրբ եմ Տէր Աստ-
ուած ի միջի ձերում: Մի տացես
տեղի ամենեւին աղաւելութեան խոր-
հրդոց, արեամբ չափ ընդդէմ կաց-
ցես արեաբար: Զի թէ սակաւ ինչ
մուտ գտանիցէ՝ բաղմանայ ի վերայ
քո մտածութիւն չարութեան, և
խաւարեցուցանէ զոգի քո օր ըստ
օրէ, և վարէ զքեզ ի գործն դար-
չութեան: Պահեա զաչսդ ի տեսա-
նելոյ՝ որպէս պատուիրեաց Տէր:
Զճառս կանանց աղաւելութեան մի
լսեր բնաւ:

Մի ստանար քեզ ի նոցանէ մայ-
րագիրս և քոյրագիրս, կովկիթս և
սպասաւորս. ապա թէ ոչ՝ ունիս
ստանալ և կնադիրս: Եւ մի առ
ազգականս յաճախեր երթալ, զի
մի պատճառ քեզ կործանման իցեն:
Ստէպ ստէպ յաղթած կացցես հան-
դերձ զղջմամբ և արտասուօք յամե-
նայն ժամանակի: ԶԱստուած միշտ
ի մտի պահիցես, և զյիշատակ սի-
րոյ նորա յոգի քո հաստատեսցես:
Եւ պահօք զանձնդ ամրացուցանի-
ցես: Միս մի ուտիցես՝ բայց եթէ
հիւանդանայցես կամ ծերանայցես.
սակայն զնպատակն մինչեւ ի մահ
պահիցես: Գինի՝ մի բնաւին, բայց
եթէ ճաշակիցես և զԱրարիչն օրհ-
նիցես, և կամ ի բժշկութիւն վա-
րիցես. սակաւ՝ հանդերձ երկիւղիւ:
Յիշեցես զորդիսն Ահարոնի և ըզ-
հրոյն կիդումն, և այսպէս ամենե-
ւիմբք զցանկութիւն շիջուցես:
Ապա թէ յաղթիս ի ցանկութենէ
խորհրդօք՝ մի թաքուցաներ, յայտ-

նեա՝ խոստովանուեալմբ, և այնպէս
ազատիցիս: Այլ եթէ ծածկիցես
և անմաքուր ի խորհուրդն մերձե-
նայցես, գիտասջիր՝ զի յաւիտենից
կորնչելոց ես: Նա, և նոյն ինքն
խորհուրդքն այնպէս գիւրաւ շի-
ջանի յորժամ յայտնիցես. ապա
թէ ծածկիցես՝ իբրեւ հուր ընդ
յարդիւ, առաւել բորբոքի: Յոր-
ժամ կարի ստիպէ խորհուրդն զազ-
րութեան, ընդ միտ ած զամօթ յա-
ւիտենական և զտանջանսն մշտն-
ջենաւոր և զնախատինս մարդկան,
և այնպէս շիջանի: Բորբոքումն սի-
րոյն Աստուծոյ առաւել շիջուցանէ:

Սովորութիւն ընդունելութեան
առ մանկունս մի կալցիս, և մի
առ նմանակիցս քո: Մի խօսիցիս և
մի ծիծաղիցիս ընդ նոսա, զի մի ի
փորձութիւն սատանայի անկանի-
ցիս: Զեռն ամենեւին ի նոսա մի տա-
նիցիս, և ոչ ըստ միոյ պատճառի.
բայց եթէ հարկ իցէ վարոցաւ խը-
րատել ի դիպող ժամանակի: Թող

զհաց մինչդեռ քեզ պիտիցի, նոյն պէս և զՅուր, և մի յազիր քնով զի սոքա զախտս պարարեն և զմիտս խաւարեցուցանեն: Մի սիրեր զդեղեցկութիւն հանդերձի՝ և ոչ զմիոյ զի նիւթ են սոքա խորհրդոցն պոռնըկութեան, և փառասիրութեան, և սնափառութեան:

Յաներկիւզս և յարհամարհիչս պատուիրանի Տեառն, և ի զազրախօսս՝ մի յարիցիս, զի մի զմիտս քո ապականիցեն: Մերձաւոր լեր դու ծերոց և երկիւղածից Աստուծոյ, և սպասաւորեա՛ նոցա, զի շահիցիս ի նոցանէ խրատու:

Ի ձեռին քո կալցես զգիրս սուրբըս՝ և ի նոցանէ խրատիցիս, մանաւանդ՝ զվարս հարանցն սրբոց: Ուսցիս եթէ զխորդ զերիտասարդութիւն թառամեցուցին ճգնութեամբ, և սուրբ տաճար եղեն Աստուծոյ, և ժառանգորդք արքայ յութեան:

Դատարկակեաց մի լիցիս, զի ի

նմանէ առաւել զօրանայ խորհուրդն չարութեան: Բաժանեա՛ զօրն քեզ՝ ի դործ, յաղօթս և յընթերցումն: Յաղօթս կացցես յառաւօտու՝ և մի ծուլացիս ի քուն, և ի միջօրէի, և յերեկոյ՝ ի քնոյն: Զայդ սովորութիւն կալցես առաւել քան ըզհասարակաց կարգն: Եւ այսպէս աղօթիցես: Նախ օրհնիցես զԱստուած որչափ և զիտիցես, և ապա խնդրիցես՝ նախ զհոգեւորն և ապա զմարմնաւորն, և ապա գոհանայցես: Իայց յառաջ քան զամենայն՝ հասարակաց աղօթիցես, և ապա անձինքում՝ բաղում խոնարհութեամբ: Մաքրիցես զմիտսդ յօխակալութենէ, յատելութենէ: Ի մախանաց, ի նախանձուէ, ի փառասիրութենէ: Ի մարդահաճութենէ, ի սնափառութենէ, ի բաւասսիրութենէ: Ի բամբասանաց, ի չարախօսութենէ, ի թշնամութենէ, յամբարտաւանութենէ, յամբարհաւաճութենէ: Յանձնասիրութենէ, ի կեղծաւորու-

Թենէ, և յամենայնէ յայսպիսեացս՝
զի աղօթքն քո սուրբ ելանիցեն։
Դիտասջիր, զի Թէ Թշնամեաց քոց
չար լինել աղօթիցես՝ ոչ լսէ Աս-
տուած, և առաւել զայրանայ ի վե-
րայ քո և դատապարտէ։ Նախ Թող-
ցես յանցաւորին քում, և աղօթիցես
զարժանն, և ապա քոյոց յանցա-
նացն խնդրիցես Թողութիւն։

Սրբեա՛ զքեզ յամենայն ազահու-
թեան օրինակէ։ Մի սիրեր և ոչ զմի
ինչ գնիւթ՝ Թէեւ հարկաւորաբար
ստանայցես։ Եւ Թէ պատահի առ-
նուլ զինչս քո ի քէն՝ մի տրտմիր
բայց ընդ հոգւոյ սակաւ պակա-
սութեան՝ մեծապէս ժողկալցիս .
բաւական համարեսջիր զհանդերձ
և զկերակուր։ ԶՏէր ստացիր քեզ
փարթամութիւն՝ և սպասաւորեա՛
նմա զգուշութեամբ, և ամենայն
ինչ յաւելցի քեզ։ Մի լինիր ըն-
չաժողով, և մի որսար զմեղուս . այլ
լեր դու իմաստուն մեղու Քրիս-
տոսի, և յոգի քո ամբարեա զպատ-

ուիրանս նորա, զի Ոչ կարես եր-
կուց աերանց ծառայել։ Ապա Թէ
պարզաբար ոք իցես՝ չափով զչար-
կաւորն ստացիր, զի մի յերանելի
աղքատութենէն վրիպիցիս։ Եւ եթէ
սիրես զստանալն՝ մի վասն քո, այլ
վասն եղբարց մատակարարութեան։
Սիրեա՛ զողորմութիւն ըստ գոյին
քո, և տուր կարօտելոյն յամենայն
ընչից քոց։ Մի համարիր զինչս քո
քեզ՝ այլ Աստուծոյ, և զքեզ՝ ըս-
պասաւոր։ Այնքան է քո՝ որքան
և այլոց։ Ապա Թէ այսպիսի մտօք
չիցես՝ դիտասջիր, զի ի դատաստան
ազահից անկանելոց ես։ Տուր կա-
րօտելոյն ի յարկէն, ի հանդերձէն,
ի կերակրէն և յըմբելոյն։

Մի ապաստան լիցիս ի կրօնա-
ւորութիւն քո, զի մի նման յիմար
կուսիցն յառադաստէն արտաքսան-
կանիցիս։ Զանասջիր սիրել զընտա-
նիս որչափ զօտարս՝ Թէ բարեպաշտք
իցեն . ապա Թէ չարք և աներկիւղք
իցեն, ամենեւին հրաժարեաց։ Զան-

ձընքո ամբողջ պահէա: Եթէ կարող իցէա՝ ձեռն տուր քոյոցն հողեւորապէս, ապա թէ չիցէա կարող, այլ և փնասիցիս, փախիր ի նոցանէ՝ և բնակեա՛ ուր օգուտն քո է:

Խոնարհամիտ լեր առ ամենեւեան. առ մեծամեծս և փոքունս: Սպասաւորեա ծերոց խոնարհութեամբ և մի ամբարտաւանիր: Հնազանդ լեր ուսուցչին քո մինչ ի մահ և զամենայն ինչ ըստ խրատու ծերոց առնիցես: Զկամս քո ամենեւին ուրացիր: Զքեզ քան զամենայն ոք յետին և անարժան համարեսցիր: Մի պարծիր ի շնորհս ինչ քո, զի ամենայն Աստուծոյ է: Յասկոտ մի ուսանիցէա՝ այլ չեղութեամբ և հանգարտութեամբ զամենայն ինչ առնիցես: Եւ և քէ և նդ՝ բնաւ մի ումէք ասիցես, զի մեծ պատուէր է ի Գրոց վասն այգոցիկ: Ապա թէ յայդոսիկ սովորիցիս՝ ի բաց կացես ի քահանայադործելոյ:

Վրէժխնդիր արամեցուցչին քո

մէ լինիր, այլ ջանասցիր բարիս նոցա առնել՝ զի մեծ համարձակութիւն կալցիս առ Աստուած: Զատելիս քո մի առեր, բայց զատելիս Տեառն առեա՛ առաւել: Ի բազմականս՝ գահասէր մի լինիր, այլ զամենեւեան առաւել մեծարեա քան զքեզ: Մաղրասէր մի լինիր, և մի զբօսասէր, և մի զրոյցասէր. զի դոքա ամենեւեան վասնիչք են չընորհացն Աստուծոյ: Մի զոք յահանէ խոտեր այսպնեւելով, զի մի և դու խոտիցիս ի Տեառնէ:

Զկաղ, և զկոյր և զնման սոցա մի զզուէր, զի մի զայրասցի Արարիչն: Զաղքաան յորժամ աեսանիցէա՝ յիշեա զՏէր եւ զաղքատութիւն նորա վասն քո, և ջանա հաղորդել նմա: Բարի գործել՝ մի պատահամբ առնիցես միայն, այլ և փոյթ կալցիս հոգաբարձութեամբ առնել: Ի աուրսն զուարթառաւ լեր, զի մի փոխանակ ցորենոյ՝ եղիճ բուսցի քեզ: Ի սէր անկեղծաւոր

լեր, և ի բան՝ ճշմարիտ: Ի հաւա-
տըս անյողդող, ի յոյս՝ աներկբայ:
Եւ այգոքիւք՝ գիւրի քեզ ամենայն
առաքինութեան ճանապարհք:

Միշտ սուգ կալցիս յանձին
քում, և սիրիցես զարտասուս. զի
դոքա են նշանակ սիրոյ Աստուծոյ:
Սակայն, թէեւ աղբիւրս արտա-
սուաց ունիցիս՝ մի հպարտանար, զի
այն շնորհք յԱստուծոյ են: Սիրեա՛
ղտալ քան զառնուլ. զպատուել՝
քան զպատուիլ. զյուսանել՝ քան
զյուսուցանել: Որչափ ի մարմնի
ես՝ կարօտ ես ուսման: Ծոյլ և թոյլ
և լքեալ մի լիցիս, զի մայր ամե-
նայն չարեաց՝ պղերդութիւնն է:

Ի տեղի աղօթից զգաստ լիցիս,
մի միայն մարմնով՝ այլ և հոգւով:
Սիրեա՛ զաւուրս տօնից, մի վասն՝
կերակրոյ՝ այլ վասն խորհրդոյն որ
ի նոսա: Խօսեա՛, զի լուռ բնաւ
չվայելէ, այլ զոր ինչ արժանն է.
սակայն մանկան՝ ըստ հարցմանն
պատասխանելն է գովելի: Մի զաչ-

սըդ զվայրով ածիցես, և մի զմիտսդ
ցնդիցես, զի մի մոլորիցիս: Մատո՛
ղօնկդ ի խրատ, և զխորհուրդսդ՝ ի
քննութիւն, և ընտրեա՛ զօգուտն ի
նոցանէ:

Ի վայր կալ զաչսդ, և ի վեր
զմիտսդ՝ զի միշտ ընդ Աստուծոյ
խօսիցիս: Յիշեա զԱստուած ընդ
տուրեւառութիւն շնչոյդ՝ թէ հնար
է, զի նովաւ ապրիցիս ի խաղբից
սատանայի: Մինչ մանուկ ես՝ սիրեա
զառաքինութիւն և գործեա զնո-
սա, զի մի յորժամ ծերասցիս ա-
պաշաւիցես: Զի ծերութիւն՝ ակա-
րութեան է, եւ ոչ ճգնութեան:
Յաղթեա որկորստութեան գիւին՝
պա՛հք, և պոռնկութեանն՝ աս-
տուածիրութեամբ, և արծաթախ-
րութեանն՝ ողորմութեամբ, և
տրամութեանն՝ անընչութեամբ, և
բարկութեանն՝ հեղութեամբ, և
ձանձրութեանն՝ արութեամբ, և
ամբարտաւանութեանն՝ խոնարհու-
թեամբ, և ամբարշաւաճութեանն՝

անարգախոհութեամբ, եւ ամենեւ
ցունց՝ աղօթիւք: Ստացիր զաղօթս
արասուօք. եւ զխոնարհութիւն եւ
զանսպաս եւ զաշխատութիւն, եւ
տիրես ամենայն խառնից:

Մայր բարեաց առաքինութեան՝
է խոնարհութիւն, եւ չինն ճգնու-
թեանց՝ է համբերութիւն: Կատա-
րած առաքինութեան՝ է սէր, եւ
սկիզբն՝ երկիւղ. բայց ստացումն
սոցա՝ է յօժարութիւն կատարեալ:
Բուժանէ զմանկութիւն՝ ունկըն-
դրութիւն, եւ ուղղէ զառաքինու-
թիւն՝ պարզամտութիւն, եւ ստանայ
զսոսա՝ որ հաւատայ ամենայնի: Եթէ
կամիս մեծ լինել՝ խոնարհ լեր: Եւ
եթէ կամիս յառաքինութիւն հա-
սանել՝ հրաժարեա՝ որ ինչ երկրա-
ւոր: Առաւել քան զամենայն՝ ստա-
ցիր զընտրողութիւն: Զչափ անձին
քո ծանիր յամենայն իրս, եւ այն է
իմաստութիւն:

Զոր ինչ սխալիս՝ բժշկեա խոս-
տովանութեամբ. զիւրաքանչիւրն

յայտնեա ճշմարտութեամբ եւ մի
թագուցաներ: Զերազափորձութիւն
բազմօրինակ ճշգրտութեամբ ցոյց. եւ
զիւրաքանչիւր սահմանեալ կարգն՝
կատարեա՝ աղօթիւք: Եթէ տունջեան
ախտացար խորհրդովք՝ եւ այնպէս
փորձեցար. եթէ ի չին ծանօթից
տեսար, եթէ ի նորոց՝ յաղգատոհ-
մէ, եթէ յօտարաց: Արուական թէ
իգական, անասնական՝ թէ այլ ինչ
կերպարան: Տեսութեամբ թէ շօ-
շափմամբ. խառնակութեամբ, շա-
ղափմամբ՝ թէ ի խորհուրդան նկա-
րելով: Ի գրաստ արշաւելով, եթէ
ի խառնակս ինչ հայեւով: Մերկ
զանձն տեսանելով, թէ զօտարոս:
Ի պարս կանանց, եթէ ի Ժողովս
խառնակս: Ի հարսանիս, եթէ ի
տուն սգոյ: Ի լուրս բանից, եթէ
ի ճառս աղտեղիս: Ի հոտս անուշս,
եթէ ի հոտս զաղիրս: Գործոց կա-
տարմամբ, եթէ անդամոց պատրա-
նօք: Ժամանակաւ հոսմամբ, եթէ
տունջեան գրգռմամբ: Գիշու-

Թեամբ, եթէ վիժամա՛մբ: Յղիու-
 Թեամբ կերակրոյ, եթէ լրուԹեամբ
 ջրոյ: ՅաշխատուԹեանց՝ եթէ ի հի-
 ւանդուԹեանց: Կամաց յօժարու-
 Թեամբ՝ Թէ ակամայ ընդգիմու-
 Թեամբ: Հաւատացեալս՝ եթէ ան-
 հաւատ երեւոյԹն եղեւ: Ի՞նչն
 յուզեաց զմոլորուԹեան տեսիլս,
 Թէ յայլոց կերպարանեալ ըմբռ-
 նեցաւ: Զայս ամենայն և որ սոցին
 նման, հարկաւոր է մասնաւորաբար
 պատմել հօր խոստովանուԹեանն:
 Զի դիւրին է դիւին զանազան կեր-
 պարանել:

Իայց դու զգոյշ լեր, մի յարթ-
 նուԹեան ինչ աղտեղասցիս՝ զի մի
 յանուրջս նովիմբ փորձիցիս: Զի
 աստ միայն ունիս զառաւելուԹեան
 կարգն, իսկ այլն ամենայն՝ մի օրի-
 նակ քեզ եղիցի: Սակայն վասն ա-
 ռաւել զգուշուԹեան իրին դի-
 պուածոյ, աւելի ինչ կրել զկարգն
 արժան է, զի մի ի պեսիլս զանա-
 զանս ախտասցիս ինչ: Եւ մի միայն

զցանկուԹեան դիպուածսն խոստո-
 վանիցիս և զայլոց ախտից անփոյթ
 առնիցես. զի մի՛ մասն է յայլոց
 մասանց: Այլ խոստովանեա՛, Թէ
 բանիւք յանցեար, և Թէ խորհըր-
 դօք: Զկամայ և զակամայ: Զդիտու-
 Թեան և զանգիտուԹեան: Զցաս-
 ման, զանդէպ երկիւղի, զանբան
 տրամուԹեան: ԶծուլուԹեան, զոր-
 կորստուԹեան, զդատարկուԹեան,
 զանչափուԹեան քնոյ: Զամբար-
 տաւանուԹիւն, զնախանձ չար, զա-
 տելուԹիւն, զմախանս: Զկեղծաւո-
 րուԹիւն, զշոգմոգուԹիւն, զսնա-
 պարծուԹիւն, զսնափառուԹիւն,
 զխեղկատակուԹիւն, զդատարկա-
 բանուԹիւն. միանգամայն զամենայն
 ախտս հոգւոյ և մարմնոյ:

Եւ Զանասջիր զի մի չար ինչ սո-
 վորուԹիւն չարին ի քեզ մնասցէ:
 Ապա Թէ ոչ՝ իբր իմոր զբազում ա-
 ռաքինուԹեանց զզանգուածսն իւր-
 մորէ: Զի Թէ ընդ մի կապանօք ան-
 կար ախտի՛ ծառայ եղեր ամենայն

ախտի: Որպիսի ինչ, զի թէ յաղ-
թեցեր ցանկութեան և յաղթեցար
յագահութենէ, յաղթեցար իբր յա-
մենայնէ: Զի ի լուծանել միոյն՝ ոչ
կարես ամբողջ և զայլոն պահել,
և ժառանգ լինել արքայութեանն:
Զի ագահն լուծանէ զսէր, զգլուխ
ամենայն օրինաց, և նովաւ զամե-
նայն պատուիրանս: Այդպիսի իմա
և զայլն ամենայն: Զի որպէս հար-
կաւոր է բազում անդամք մարմնոյ,
հարկաւոր է և բազում օրէնք հոգ-
ւոյ: Զի թէ ոչ էին ամենայն հար-
կաւոր, թերեւս ոչ ամենայն իսկ
գրէին: Եւ թէ պատուես զտուիչ
օրինացն յոմանս զոր առնես, ապա
անպատուես զնա յայնոսիկ զոր ոչ
առնես. և յաղապս այնորիկ դա-
տապարտիս:

Յամենայն ժամանակի պարտա-
պան տես զքեզ օրինացն Աստու-
ծոյ: Թէ առնիցես՝ Ծառայք ան-
պիտանք եմք յիշեսցես, զի թեր-
եւս զղջմամբն ապրեսցիս: Զի որպէս

կատարմամբն և խոնարհութեամբն
յամբարտաւանութենէ ապրիցիս,
նոյնպէս զղջմամբն զթերին լցցես:
Եւ զԱստուծոյ զպարտապան ըզ-
նորհն հատուցես:

Զօր մահուն հանապազ ի մօի քո
կալցես, զի այնպէս զկարճմտու-
թիւնն հատցես: Ի գիշերի և ի տուէ
խորհիցիս զի համար տալոց ես ընդ
ամենայնի, և այնպէս երկիւղն ի
սիրտ քո անկցի, և նովաւ յամե-
նայն պատուիրանս Տեառն լիցիս:

Չամենեսեսն սիրեսլիր յորոց ոչ
փնասեսցիս. և յորոց փնասիս՝ խոր-
հեսլիր. սակայն աղօթեա վասն փրկ-
կութեան նոցա:

Ի բանս՝ հակառակասէր մի լինիր
զքոյն հաստատելով: Թէեւ ճշմա-
րիտ իցես, ի սկզբանն տեղի տուր,
և ի դադարել հակառակութեանն՝
ցոյց զքո ճշմարիտն, թէ ընդունին.
ապա թէ ոչ՝ մի ինչ տրամիր:

Մի հաւատար վարուց քոց մին-
չեւ յօր ելի քո յաշխարհէ: Զի

որքան ի նաւարկութեան ես՝ երկիւղ է նաւաբեկութեան:

Մի ուխտեր ինչ Աստուծոյ վաղ-վաղակի անընտրողաբար, զի մի զըղ-ջասցիս և ուխտազանց գտանիցիս: Ապա թէ ի նեղութեան ուխտեցեր՝ փութա՛ կատարել:

Մի խոստանար տալ ընկերի քո զոր ոչ կարես, այլ տուր զոր կարես: Եւ մի խոստանար՝ զի մի պատճառ առեւութեան լիցի:

Որ երէց քան զքեզ իցէ նմա տուր զբաղմանան, զբան, զխորհուրդ, և զայլն ամենայն. ապա թէ տգէտ ոք իցէ՝ ծածկաբար ծանո՞ զարժանն, և զքեզ մի երեւցուցանել ջանասցես: Մի խօսիր սուտ ընկերի քո, և մի դաւաճաներ զնա, զի մի և դու անկցիս ի գուր:

Մի տար տեղի աշխարհականաց գայթակղութեան և ոչ միոյ իրի, ապա թէ ոչ՝ դատապարտիս ի Տեառնէ: Տուրեառութիւն վաճառի, շահի վասն՝ ընդ աշխարհականս

մի առներ. ապա թէ առնիցես՝ տուր առաւել՝ և առ սակաւ:

Մի օթիցես յաշխարհ գիշերի, մանաւանդ միայն. բայց եթէ հարկ իցէ՝ ընդ այլ եղբարս, և կամ առ քահանայի:

Տրտնջող մի լիցիս առաւել՝ վասն կերակրոյ, զի մի նմանիցիս որոց յանապատին: Զխորհուրդ ուրուք քեզ յայտնեալ՝ այլ ումէք մի ասեր, զի մի անհաւատարիմ լիցիս: Մանրակծիծ մի լիցիս, զի մի զմեծամեծսն առցես: Երգումն, և ոչ սակաւ՝ մի երգնուցուս, զի մի և զմեծամեծսն ուսցիս: Հասուիած՝ մի սովորիցիս, զի մի նմանեացիս աշնանոց: Ընդ ումէք որ մերձ իցես՝ առանձին ինչ մի ստանար, զի մի երկպառակ երեւեացիս:

Սէր հաւատարիմ կաւցիս առ ամենեսին, ապա թէ պատճառաւ իցէ՝ գիւրաւ լուծանի: Ընդ ում որ բնակիցիս, որքան երկիցես և օգտիցիս՝ կացցես. ապա թէ արհա-

մարհէլ սկսանիցիս՝ մի կացցես:
 Յիւրաքանչիւր աւուր հանդէս առ-
 նիցես մտաց քոց և ի ժամու, և
 ուղղիցես զսխալեալն բազում փու-
 թով. և այնպէս կարիցես Տեառն
 հաճոյ լինել և ժառանգել զարքա-
 յութիւնն: Ենորջօք և մարդասի-
 րութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի
 Քրիստոսի, ընդ որում Հօր միան-
 զամայն և Հոգւոյն սրբոյ վայելէ
 փառք իշխանութիւն և:

ՆՈՐԻՆ ԳԱՐՁԵԱԼ

ԲԱՆ ԽՐԱՏՈՒ

ՎԱՍՆ ԶԳՈՒՇՈՒԹԵԱՄԲ

ՍՊԱՍԱՒՈՐԵԼ

ՄԱՐՄՆՈՅ ԵՒ ԱՐԵԱՆ ՏԵԱՌՆ

ՄԱՆԿԱՆՅ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

ՕՐԻՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԻ ՍԱԿԱՒՈՒՔ

ՆՈՐԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ
ԲԱՆ ԽՐԱՏՈՒ
ՎԱՍՆ ԶԳՈՒՇՈՒԹԵԱՄԲ
ՍՊԱՍԱՒՈՐԵԼ
ՄԱՐՄՆՈՅ ԵՒ ԱՐԵԱՆ ՏԵԱՌՆ

ԳԼՈՒԽ ամենայն բարեաց Տեառն
առ մեզ եղեալ՝ է հաղորդութիւն
Մարմնոյ և Արեան իւրոյ սրբոյ. և
վասն այնորիկ հարկաւոր է սակաւ
ինչ գրել, թէ որպէս արժան է
սպասաւորել անճառ Խորհրդոյն
պաշտօնէից Եկեղեցւոյ:

Եւ այց գիտել պարտ է զի զանա-
րատն ոգւով և մարմնով խնդրէ մեծ
Խորհուրդն: Զի թէ ըստ օրինակին
այնպիսի էր, որչափ ըստ ճշմար-
տութեանն: Քանզի կաղ և կոյր և
ամենայն արատաւոր՝ ի պատարագսն

անընդունելիք էին. և այնոքիկ օրինակք էին ողբոց անարատութեան: Նա՛ և ոչ անկատար մարմնով հաճոյ է Աստուծոյ: Զի ըստ օրինացն՝ քսան, քսանեւհինգամենից ի վեր և ոչ ի խոնարհ հրամայէ կարգել ի քահանայութիւն: Զի թէպէտ անարատ, չար է խակութեամբ թերի գտանել ի պաշտօնն: Զի գերազանցութեամբ բարեաց զարգարիւ ի գէպ է քահանայից՝ և ոչ հասարակութեամբ: Որպէս զի առայլս նորին բարին իցէ, և ոչ իւր միայնոյ, զի այնորիկ աղադաւ կարգեալ է՝ զի մատակարար ուղղութեան իցէ որոց ընդ ձեռամբ: Ապա թէ անկատար իցէ ողբոյն առաքինութեամբ և մարմնոյն հասակաւ՝ բազում է չարեաց տեսակ: Մի, զի ինքեան ի դատապարտութիւն է և տեսողաց ի դայթակղութիւն: Եւ դարձեալ՝ զի զբարկութիւնն Աստուծոյ շարժէ յաշխարհ, և խափանումն ըննի փրկական խորհրդոյն: Զի որ ոչ իցէ

ինքեան բարի՝ զիա՛րդ այլոց: Քանզի ի խաւարէ լոյս ոչ է, և ոչ ի հեւանգութենէ առողջութիւն, և ոչ յաղքատութենէ փաքթամուծիւն: Նմանապէս, և ոչ ի չարէ՝ բարի: Եթէ զգուցնաքեայ զգործս անմարթ գոն կատարել՝ յաղագս անվարժութեան և հասակին թերութեան, զիա՛րդ զմեծագոյնն գործ: Եթէ զհասարակականն խօսս ոչ գիտեն ասել առ ոմանս, որպէս ընդ Աստուծոյ խօսին: Եթէ հայցել ի մարդկանէ ոչ գիտեն ըստ արժանւոյն՝ սակաւ ըստ պիտոյիցն՝ որպիսի յեղանակաւ յահաւորէն Աստուծոյ ինդրիցեն զողբոց փրկութիւն: Եթէ ի տեսողաց խոռին՝ յառնել, ի նըստել, ի կալ և ի գնալ, և այն ի համազգեաց, որչափ և ի հրեղինաց սպասաւորաց աստուածային խորհրդոյն: Եւ եթէ զմարմնական կերակուրն անկարգաբար ուտեն, բազում անգամ և ծիծաղելի համասեղանից, ըստ որո՛ւմ օրինակի

զհոգեւորականն և զերկնայինն գիտիցեն ուսել զկերակուր: Եթէ զինքեանց զաջ և զահեակ ընտրել ոչ կարեն, զորոց արդեօք ընտրիցեն զօգուտ: Արդարեւ յոյժ զարմանալ ի դէպ է, ոչ ընդ նոսա՝ զի դիւրաստեղծ են ոգւով և ի կամս ուղղըջացն հային, այլ ընդ կարգողսս ընդ մեզ, եթէ զիարդ հաւատամք զանճառ Խորհուրդն ի ձեռս նոցա, և ընդ նոսա՝ և առաջին եւս դատապարտիմք:

Եւ զի մի զայս կրիցեմք, զգուշութեամբ զանձինս և զնոսա զարդարեացուք, և ամենայն ուղղութեամբ կատարեալ կերպարանեսցուք: Ըստ Տեառն նմանութեան զոր ասէն Առաքեալ. Մատոյց զանձըն անարատ պատարագ, պարտի զանբծութիւն ուղղել նուիրեալն ի քահանայութիւն: Զի սովիմք վկայեցան առաջինքն՝ որք զանձինս Տեառն նուիրեցին, Նոյ և Յոբ՝ և այլք նմանք նոցա: Սկսանել յեր-

կիւղէ՝ և ըստ կարգի պատուիրանացն, հանդերձ մաքրութեամբ՝ ժամանել մինչեւ ի գլուխ պատուիրանին՝ ի սէրն: Եւ ամենեքումք յարդարել և այնպէս համարձակիլ, մանաւանդ սրբութեամբ: Զի նովաւ առաւել ընդ Տեառն սրբութեանն յարմարիմք, զի նախ սրբիլ՝ և ապա ի Սուրբն մերձենալ օրէնքն ուսուցանեն: Զի ոչ է միաբանութիւն մաքրութեան եւ անմաքրութեան, որպէս լուսոյ և խաւարի:

Սակայն առաւել սիրոյն կատարելութեամբ ձեւանալի է: Քանզի նովաւ և Տէրն զիւրն կատարեաց Խորհուրդ: Ապա թէ ատելութեամբ և մախանօք ընդ բազումս իցէ, որպէս կարիցէ ճշմարիտ Սիրոյն անօթ լինել, և զմարդասիրութիւն նորա յայլս ճառագայթել: Զի դէմք հակառակին է ատելութիւնն և նըմանք նորին, որպէս սէր՝ կատարեալ պատկեր և նմանութիւն Տեառն: Եւ զի քահանայութեան Տեառն նշա-

նակ է և մերս քահանայութիւն, ոչ վայելէ զճշմարտութիւն նուազել քան զստուերն, ըստ որում գրեցաւ, Սիրեցեա զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Իսկ Տէր՝ և զանձն եդ, և հրամայեաց դնել, և աշակերտութեան նշանակ՝ զնոյն եցոյց:

Յայտնի և համառօտ օրինակ սիրոյն է հրամանն Տեառն. Որպէս կամիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ՝ այնպէս արարէք և դուք նոցա. զի այն իսկ են օրէնք և մարդարէք: Յայտմանէ ուսաւ Առաքեալ, ասել, Լրումն օրինացն է սէր: Եւ այլուր, Մեծ քան զսոսա՝ սէր է: Եւ դարձեալ, Զձեռ երթայք սիրոյ. և զի, Սէր ընկերի չար ոչ առնէ. Սէր ոչ նախանձի, և այլն: Զայն իսկ եցոյց զԻսաւթայն և զՅովնաթանայն, զի տիրապէս սէր՝ ոչ անկանի բնաւ: Վասն այնորիկ իսկ տուաւ, զի զամենեսեան ի մի յարմարեալ կապիցէ, և զարմատ չարեաց հատցէ, և երկայնամիտ ի վերայ նուազելոյն

լիցի, և անոխակալ առ մեղուցեալսն: Զի եթէ ի պարզաբար աղօթեւն հրամայեաց թողուլ զյանցանքս՝ և ապա աղօթել, Թող, ասէ, զյանցանս մեր՝ որպէս և մէք թուումք մերոց պարտապանաց: Որո՞ւմ ներման արժանացին որք ոխակալութեամբ յանդգնին յահաւոր Խորհուրդն: Յիշեսցեն և զառակ պարտապանացն, որք ոչ ունէին հատուցանել՝ և չնորհեաց: Զի և այնքան եցոյց զդժնդակութիւն չարին մախանաց և ատելութեան, որպէս զի և ի սեղանոյն հրամայեաց երթալ և հաշտիլ:

Արդ սիրեա՛ հասարակ զամենեսեան՝ որքան հնար է, և ի փնտսողաց հրաժարեա՛ վասն զգուշութեան՝ բայց մի ատեր: Եւ զարժանաւորսն պատուեա առաւել: Այսոքիւք բարեշուք լիցիս, ըստ որում գրեալն է՝ Քահանայք քո զդէցցին զարդարութիւն: Ի վերայ այսորիկ ուսու մնասէր լինել՝ որով արիութիւնն

յարգարի, և բարեկարգ լիցիս: Զի իբր արուեստականի գործիք են պէսպէս ուսմունք, որովք մարթ է լինել արուեստին, որպէս զի որք ոչ ունին՝ ոչ կարեն գործել: Անխափան կատարեալ զարշաօնն առնջեան եւ գիշերւոյ: Եւ յորժամ հանդերձեսցիս մատչել ի սեղանն սրբութեամբ և կատարել զտէրունական Խորհուրդն, մի ի պատճառս ագահութեան առնիցես զձրի փրկկութիւնն աշխարհի: Զի և մէք ի Տեառնէ ոչ փոխարէն առաք, այլ պարգեւս: Եթէ ամենահաճոյ առնիցես Տեառն, զպէտս քո յայնմանէ առնուցուս, Զի պաշտօնեայք սեղանոյն՝ ի սեղանոյ անտի վայելեն: Իսկ զառաւելեալն՝ յաղքատս ծախիցես:

Եւ մի առնիցես փառասիրութեամբ, արհամարհելով զփառս Աստուծոյ, զի մի անարգիցիս յԱստուծոյ: Եւ մի մարդահաճութեամբ, զի Տէր ցրուէ զոսկերս մարդահա-

ճոյից: Եւ մի յաւուրս տօնից սեթեւեթեալ արիասցիս, և յայլ աւուրս հեղգացեալ՝ անփոյթ առնիցես: Եւ մի յաւուրս ագապից յափշտակիցես զառաջին պատիւն՝ շահի վասն և մեծարանաց միանգամայն, զի մի իբր ամենայնիւ ախառոր լիցիս: Այլ յամենայն ժամանակի՝ մի գիտաւորութիւն քեզ լիցի, կամացն Աստուծոյ հաճոյութիւնն: Եւ զանձն քո զարգարիցես ըստ նմանութեան պատմութեանին Ահարոնի՝ արդարութեամբ: Եւ անխոցոտելի լիցիս յամենայն ախտէ, մանաւանդ ի գիւէն պոռնկութեան: Եւ եթէ կրիցես ինչ ի ցանկութենէ յարթնութեան և թէ ի քուն, սրբիցիս նախ՝ և ապա ի սրբութեանն մատիցես: Զնոյն և յայլ ախտից սրբիցիս և ապա համարձակիցիս: Զի անտեղի է ի մի յախտից զգուշանալ՝ և յայլսն ոչ: Որպէս զբազումս տեսանեմք, զի զնախանձ և զմախանս՝ զմայրն մահու, և զա-

տելութիւն և զայլ ամենայն ախտս,
զհոգւոյ և զմարմնոյ՝ անխտաբար
ունին, ի մի միայնէն պիտակաբար
զգուշացեալք յերազմփորձութիւ-
նս, որովք մանաւանդ դատապար-
տին քան թէ պատուին:

Իայց օրինակ մաքրութեանն կար-
գօք յերազմփորձութիւնսն՝ այս-
պիսի է, ըստ որում՝ գրեցաւս.
քանզի բաղմօրինակ է: Ձի է ըստ
բնութեան կրից, և է ըստ կամաց
մերոց յորդորման, և է ըստ գիւաց
պատրանաց: Եւ այսոքիկ դարձեալ
զանազան. ուստի որոշին ի միմեանց
կարգօք:

Եւ ըստ բնութեան կրիցէ՝ յոր-
ժամ առաւելեալն արտաքս հոսի:
Եւ դարձեալ ի ճգնութենէ և յաշ-
խատութենէ և ի հիւանդութենէ
պատահի: Եթէ յառաջ քան զգի-
շերապաշտօնն լինի՝ զօրն արտաքոյ
կացցէ, և վաղիւն պատարագեսցէ:
Հոսմանն երկրորդ կարգ՝ գիջու-
թեանն. մի, յիսուս ծննդով: Իսկ

թէ յառաւօտու պատահի, մի ի վա-
ղիւն՝ այլ ի միւս վաղիւն հաղոր-
դեսցի. բայց թէ հարկ լիցի՝ հա-
ղորդեսցի վաղիւն: Իսկ եթէ տե-
սութեամբ իցէ օտարաց, յօրն ար-
տաքոյ կացցէ և վաղիւն ի ներս, և
ի միւս վաղիւն հաղորդեսցի. ապա
թէ հարկ իցէ՝ հաղորդեսցի վաղիւն:
Իսկ եթէ յառաւօտու իցէ երրորդ
կարգ տեսութիւնն, երրորդ օրն հա-
ղորդեսցի:

Այլ թէ բուն մերձաւորօք փոր-
ձեսցի ի սատանայէ, և չէ յառաջ
ախտացեալ՝ յերրորդ աւուրն պա-
տարագեսցէ, ապա թէ չափաւոր
ախտացեալ իցէ՝ հինգերորդ կա-
նոնն: Իսկ եթէ առաւել ախտա-
ցեալ իցէ տուրնջեան մանաւանդ
ժամանակօք, և այնպէս փորձի,
զշնութեան սահման ունի: Թէ մի
անգամ հանդիպի, երկու շաբաթ
կրկին կարգօք ապաշխարիցէ և ա-
պա հաղորդիցի: Եթէ կրկին եւս՝
կրկնապատիկ ապաշխարիցէ: Ապա

Թէ Խիտացեալ սովորութիւն կալ-
ցէ՝ ի բաց կացցէ ամենեւեմ ի հա-
ղորդելոյ, մինչեւ ճշմարտապէս
սրբեացի, և ապա ի վարդապետաց
ուղղեսցի:

Այդպէս եղիցի և օտար ծանօ-
թից, եթէ հին. և եթէ այլ ընտան-
եացն՝ կարգօք առաւել լիցի: Ի
գիշերի, և ի տունջեան և յառա-
ւօտու՝ կարգօք զանազանին: Ապա
թէ ի վերայ գրաստու տեսանէ կամ
զխառնակս անասնոց՝ երեք կարգ-
օրն արտաքոյ, վաղիւն ի ներքս,
յերրորդին հաղորդեսցի:

Ապա թէ յետ պատարագին ի
տունջեան, ոչ հեղգացեալ՝ փորձի
օտար տեսութեամբ, կրկին կարգ-
վեց օր արտաքոյ, մի՝ ի ներքս, և
յուրերորդն հաղորդեսցի:

Իսկ յանտես հոսումն և ի գի-
ջութիւնն և յառաջագոյն Խիտա-
նալն, եթէ յօտարս և եթէ ի ծանօ-
թըս թէ յընտանիս, յառաւելն և ի
նուազն և ի հեղգալն՝ զանազանին

կարգն, որպէս յառաջ գրեցան, զի
ի վարդապետաց ուղղին: Նոյնպէս
և յայլ դիպուածսն փորձանաց:

Իսկ եթէ ի յոլով կերակրոց և
յըմպելեաց լիցի, չորս կանոն. երեք
օր արտաքոյ և մի ի ներքս, և ի
հինգերորդն հաղորդեսցի:

Ապա թէ արուական ինչ իցէ
փորձանքն, և կամ անասնական, և
կամ այլ ինչ այգալիսի՝ և կամ այլ-
ազգի. թէ չունէր ինչ յառաջագոյն
խոցուած տեսութեան և կամ խոր-
հրդոց, օրն արտաքոյ՝ և վաղիւն
ի ներքս, յերրորդն հաղորդեսցի:
Ապա թէ Խիտացեալ, նոյն սահ-
ման կացցէ՝ որպէս վասն այլ տե-
սութեան գրեցաւ: Յառաջ քան
զգիշերին պաշտօնն, և յառաւօ-
տուն և ի տունջեանն, պատարա-
գեալ և անպատարագ, զանազանին
կարգն:

Իսկ պատրաստել զնիւթ Մար-
մնոյ և Արեան Տեառն՝ այսպիսի
է: Ի յընտիր և յազնիւ ցորենոյ

պարտ է զՀացն սրբութեան կազմել, և ոչ վայրաբար յամենայնէ: Եւ ի նշխարատան պահել սպասաւորաց եկեղեցւոյն: Բեկեալ և այրեալ և յերկիր անկեալ նշխարով՝ չէ պատարագ մատուցանել: Նոյնպէս զբաժակ պատարագին՝ քահանայք առանձին ամանով պահեսցեն, և սպասաւորք եկեղեցւոյն հոգասցեն, զի մի պատճառ վնասու ինչ լիցի:

Ապա թէ ոք մկնանկ գինով և կամ նշխարով յանգէտս պատարագ մատուցանէ, ամենայն ամանքն սրբութեան՝ յորս հասաւ պղծութիւնն, հանդերձ սկէծածկոցովն, բայց ի հանդերձից սեղանոցն՝ ի բաց խոտեսցին: Եւ քահանայքն երեք շաբաթս պահօք ապաշխարիցեն. երկու արտաքոյ՝ և մի ի ներքս, և ապա հաղորդեսցին սրբութեանն:

Իսկ թէ գիտութեամբ ոք մատուցանէ, առ ոտն հարկանել զանճառ Խորհուրդն՝ ի կարգէն լուծցի: Բայց

վարդապետք իշխանք են, որպէս կամին՝ արասցեն ըստ ապաշխարութեան նոցա. երեք ամ սրբապահութեամբ ի ներքս՝ և ապա հաղորդեսցին, այսպէս և կամ այնպէս՝ ի գիտութիւն վարդապետին թողեալ է: Իսկ ի դնել սպասուցն՝ մերձեցեալ մուկն արածիցէ ի նշխարն, և գիտացեալ քահանայն յսկզբանն՝ մինչեւ յայն տեղին որ առնու ըզհացն և զբաժակն և օրհնէ, փոխիցէ զնշխարն՝ և այլ դնիցէ, և յառաջն սկսեալ՝ կատարիցէ զպատարագն: Իսկ թէ յետ օրհնելոյն մինչ ի բաշխելն գիտացէ, խափանեսցէ զպատարագն: Թէ այլ ոք լիցի՝ ճաշակեսցէ զանկատար Խորհուրդն, և երեք շաբաթ արտաքոյ կացցէ. ապա թէ ինքն իցէ՝ կերիցէ և մի թողցէ. քառասուն և ութ օր արտաքոյ կացցէ սրբութեանն:

Իսկ թէ ի մկրտելն և ի մասնաւորելն գիտացէ՝ կատարեսցէ ըզԽորհուրդ, և երեք շաբաթ արտա-

քոյ կացցէ սրբութեանն՝ և ապա
հաղորդեսցի, և ամանքն մի խոտեւ-
ցին: Իսկ թէ գիտութեամբ ծու-
լացեալ և արհամարհանօք անհոգա-
նայ, և մատուցանէ զպատարազն՝
ջերմեռանդն և սրբապահ ապաշխա-
րութեամբ, մի ամ արտաքոյ կացցէ՝
և ապա հաղորդեսցի:

Իսկ թէ քացախ գինով առնիցէ
յանգէտս, կրկին ապաշխարու-
թեամբ, երեք շաբաթ արտաքոյ
կացցէ՝ և ապա հաղորդեսցի:

Ապա թէ գիտութեամբ՝ ամ մի:
Այլ թէ ջրով մատուցանէ յան-
գէտս, և մինչեւ ցբաշխումն, ուր
և գիտացեալ, ի բաց թողցէ, և այլ
մի մատուցէ: Ապա թէ ի բաշխելն
գիտացէ, կատարեսցէ զպատարա-
գըն՝ և ինքն ամ մի արտաքոյ կացցէ
սրբութեանն, անխափան՝ նովին
կարգովն: Ապա թէ գիտութեամբ
մատուցանէ՝ ի կարգէն լուծցի, և
ապաշխարիցէ այն կարգաւն՝ որպէս
կանոնք հրամայեն:

Ապա թէ երկօրեայ նշխար ոք
մատուցանիցէ յանգէտս, երեք շա-
բաթ արտաքոյ կացցէ նովին կար-
գաւն: Ապա թէ գիտութեամբ ոք
մատուցանէ, ծուլացեալ կամ գի-
տացեալ և ագահեալ, երեք քա-
ռասունս արտաքոյ կացցէ հաղոր-
դութեանն, զերիս մասն արտաքոյ
սրբութեանն, և զմի ամ ի ներքս.
և ի կատարել թուոցն և քսանիցն՝
մտեալ հաղորդեսցի: Իսկ թէ օթի
ջրով ի պատճառս ծուլութեան
կազմեաց զնշխարն, ութ օր արտա-
քոյ կացցէ հաղորդութեանն: Ապա
թէ հարկաւ պահի հեռագոյն գողով,
որպէս ի ձմեռնային ժամանակի, և
կամ յերկիւղէ աւաղակաց՝ մի խա-
փանեցեն զպատարազն: Նոյնպէս
թէ ձեամբ պատահեսցի՝ առցեն ի
սուրբ տեղեաց, անսխալ է՝ թէ Աս-
տուած կամի: Այլ թէ մասն ան-
կանի ի սուրբ տեղանն, երեք կար-
գով ապաշխարեսցեն. մի օր արտա-
քոյ կալով, և երկու օր ի ներքս՝

Խորհրդոյն հաղորդեսցին: Իսկ եթէ յիսկէժածկոցն անգանիցի՝ մի խըտրիցի՝ անշխաս է:

Իսկ եթէ ի խոնարհ՝ առ թան սեղանոյն անկանիցի, ութ օր արտաքոյ կացցէ սրբութեանն, և երկու ի ներքս, և ապա հաղորդեսցի: Իսկ թէ ներքոյ բեմին անկանիցի՝ երկու ութեակս պահիցէ:

Ապա թէ ի գինոյն հեղու ի սեղանն՝ ութ օր. իսկ թէ ի խոնարհ՝ քառասուն օր: Չերիս տասն արտաքոյ, զմի ի ներքս, և ապա հաղորդեսցին: Իսկ թէ ի ներքոյ բեմին հեղցի՝ քառասուն ապաշխարիցէ:

Այլ թէ ի շաղալ յեկեղեցի, եթէ ակամայ՝ ութ օր արտաքոյ կացցէ, ապա թէ կամաւ անհոգացեալ՝ ամ մի: Բայց վարդապետն իշխան է՝ ըստ ապաշխարութեանն և զժամանակն կարճել: Սոյնպէս և ի պատարագին, թէ ակամայ՝ երկու ութեակս արտաքոյ կացցէ, ապա թէ կամաւ՝ այլազգաբար անյուսու-

թեամբ յարհամարհանս եկեալ սրբոյ Խորհրդոյն՝ ի բաց կացցէ ամենեւին ի քահանայութենէն զոր ունին: Բայց ի ջերմեռանդ յապաշխարութեան յարտասուս նորա հայեցեալ վարդապետն՝ իշխան է որպէս և կամի: Այլ թէ զկարգ գոլով պատարագեալ յանգէտս՝ շաբաթ մի արտաքոյ կացցէ. ապա թէ գիտացեալ և պատարագեսցէ յաղագս պատուորաց եկելոց՝ փառասիրէ, և կամ յաղագս ընծայից բերողաց հարկեցաւ փառաւորել, զփառան որ առ յԱստուծոյ անարգեաց, այնպիսին ընծայիւք է: Եթէ սովորութեամբ առնիցէ, ամենեւին ի բաց կացցէ ի կեանս իւր ի սուրբ Խորհրդոյն. ապա թէ մի անգամ կամ երկիցս ըստ հարկի արար, և յետոյ զլջացեալ, քառասուն օր արտաքոյ կացցէ սրբութեանն՝ ջերմեռանդն ապաշխարութեամբ, և ապա հաղորդեսցի: Եւ ապաշխարութեանն արտաքոյ եկեղեցւոյ որ

լինի, ըստ հարկի մեծի որ կացցէ
 ի վերայ, իշխան են գիտունք՝ որ-
 պէս յաւելուլ՝ սոյնպէս և կարճել.
 այսինքն, ի հնգէ՝ մի, ի տասնէ՝ եր-
 կուս, ի քսանէ՝ չորս, յերեսնէ՝
 վեց, ի քառասունէ՝ ութ, ի յիսնէ՝
 տասն, ի հարիւրէ՝ քսան: Եւ այս-
 պիսի ընտրողութիւն ի հարկաւոր
 ժամանակի, զՅեռմեռանդ կարգա-
 ծութիւն զքահանային տեսեալ, թէ
 այնպիսի հանգիպի մատուցանել
 պատարագ՝ բարւոք է թողացուցա-
 նել ի կամս Աստուծոյ:

30-00

22. Q. 8.

21002/588

АУКЦИОН

Wednesday
Sept 7

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0352481

891.99

U-79

44290

894.99

11-79